

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
« ___ » _____ 20 ___ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**«Удосконалення механізмів грантової підтримки аграрного сектору
регіону в умовах воєнного стану
(на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської
обласної військової адміністрації)»**

**«Improving grant support mechanisms for the region's agricultural sector
under martial law»**

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕА-24м(2)
ОПП «Економіка агробізнесу та
ринок землі»
спеціальності 051 «Економіка»
_____ Слободян В.В.
« ___ » _____ 20 ___ р.

Керівник роботи: д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
« ___ » _____ 20 ___ р.

Рецензент: к.е.н., доцент
_____ Наталія Гаврилова

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний

Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка агробізнесу та ринок землі

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та
готельно-ресторанної справи

(підпис)

(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Слободян Віктор Вячеславович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи «Удосконалення механізмів грантової підтримки аграрного сектору регіону в умовах воєнного стану (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації)»

2. Керівник роботи Зайченко Володимир Васильович, д.е.н., професор.

3. Строк подання роботи до захисту.

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є вивчити важелі грантової допомоги для сільського господарства в межах області, що функціонує у період воєнного стану. Завдання: дослідити роль аграрного сектору в економіці України; проаналізувати діяльність Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА; розглянути теоретичні засади грантової підтримки; оцінити стан агросектору області в умовах воєнного стану; дослідити реалізацію грантових програм; визначити ефективність підтримки агровиробників; виявити проблеми впровадження грантів; окреслити перспективи дорадчої та інформаційної

підтримки; запропонувати напрями підвищення ефективності діяльності департаменту.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами		
2.	Написання вступу та першого розділу «Теоретичні та організаційні засади грантової підтримки аграрного сектору»		
3.	Написання другого розділу «Аналіз механізмів грантової підтримки аграрного сектору Кіровоградської області»		
4.	Написання третього розділу «Напрями удосконалення грантової підтримки аграрного сектору регіону»		
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи		
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату		
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«___» _____ 202__ р.

Керівник роботи _____ Зайченко В.В.

(підпис)

Завдання прийняте до виконання

«___» _____ 202__ р.

Здобувач _____ Слободян В.В.

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Слободян В. В. Удосконалення механізмів грантової підтримки аграрного сектору регіону в умовах воєнного стану (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації) : Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка агробізнесу та ринок землі» зі спеціальності 051 «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2026. 74 с.

Дослідження теми кваліфікаційної роботи спрямоване на комплексний аналіз механізмів грантової підтримки аграрного сектору регіону та оцінку ефективності їх реалізації в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.

Перший розділ присвячено теоретичним засадам функціонування аграрного сектору та ролі грантової підтримки як інструменту розвитку агропромислового комплексу в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану. Розглянуто економічну сутність грантових механізмів та їх значення для забезпечення стабільності агровиробництва.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану аграрного сектору Кіровоградської області та практиці реалізації грантових програм у діяльності департаменту. Окреслено організаційно-функціональні особливості його роботи та результати впровадження інструментів державної підтримки агровиробників.

Третій розділ містить оцінку ефективності грантової та дорадчої підтримки аграріїв регіону, визначення основних проблем і бар'єрів у реалізації програм, а також обґрунтування перспектив удосконалення інформаційно-дорадчого забезпечення та підвищення результативності діяльності департаменту.

Ключові слова: аграрний сектор, грантова підтримка, агропромисловий комплекс, Кіровоградська область, державна політика, воєнний стан, ефективність, дорадча підтримка, розвиток сільського господарства.

ABSTRACT

Slobodyan, V. V. Improving grant support mechanisms for the region's agricultural sector under martial law (Based on the Example of the Department of Agro-Industrial Development of the Kirovohrad Regional Military Administration): Master's thesis under the educational program «Agribusiness Economics and Land Market» in the specialty 051 «Economics» / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2026. 74 p.

The research topic of this thesis is aimed at a comprehensive analysis of the mechanisms of grant support for the region's agricultural sector and an assessment of the effectiveness of their implementation in the activities of the Department of Agro-Industrial Development of the Kirovohrad Regional Military Administration.

The first chapter is devoted to the theoretical foundations of the agricultural sector's functioning and the role of grant support as a tool for developing the agro-industrial complex amid contemporary challenges, particularly martial law. The economic essence of grant mechanisms and their significance for ensuring the stability of agricultural production are examined.

The second chapter is devoted to an analysis of the current state of the agricultural sector in the Kirovohrad region and the practice of implementing grant programs within the department's activities. It outlines the organizational and functional characteristics of its work and the results of implementing state support instruments for agricultural producers.

The third chapter assesses the effectiveness of grant and advisory support provided to farmers in the region, identifies the main challenges and barriers to program implementation, and outlines prospects for improving information and advisory services and enhancing the department's performance.

Keywords: agricultural sector, grant support, agro-industrial complex, Kirovohrad region, state policy, martial law, effectiveness, advisory support, agricultural development.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ.....	7
1.1. Сутність та роль аграрного сектору в економіці України в умовах сучасних викликів.....	7
1.2. Організаційно-функціональна характеристика діяльності Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.....	12
1.3. Теоретичні основи та механізми грантової підтримки аграрного сектору.....	18
2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	28
2.1. Сучасний стан розвитку аграрного сектору Кіровоградської області в умовах воєнного стану.....	28
2.2. Практика реалізації грантових програм у діяльності Департаменту агропромислового розвитку КОВА.....	34
2.3. Оцінка ефективності грантової та дорадчої підтримки агровиробників регіону.....	42
3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ.....	48
3.1. Проблеми та бар'єри реалізації грантових програм в аграрному секторі.....	48
3.2. Перспективи розвитку дорадчої та інформаційної підтримки агровиробників.....	51
3.3. Шляхи підвищення ефективності діяльності департаменту агропромислового розвитку КОВА щодо реалізації грантових програм.....	55
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Під час воєнного стану аграрний комплекс України набув надзвичайної ваги стратегічного значення, адже він гарантує продовольче забезпечення держави, формує відчутну частину експортних спроможностей країни та утримує фінансову рівновагу в областях. Незважаючи на обтяжливі соціально-економічні обставини, зменшення виробничого потенціалу, розриви у логістичних мережах, нестачу фінансів та перманентні загрози для ведення бізнесу, сільськогосподарська сфера утримує позиції одного з головних підрозділів національної економіки. На сьогодні значущості набуває розробка дієвих інструментів для допомоги агровиробникам, серед яких провідну роль виконують програми надання грантів, міжнародна технічна підтримка, державні проєкти та консультативна допомога.

Важливість вивчення цієї проблематики продиктована потребою оптимізувати механізми розподілу грантових коштів для аграріїв на рівні областей, оскільки саме фінансова та експертна допомога сприяє виживанню фермерських господарств. Особливого фокусу потребує робота обласних управлінських структур, які виступають у ролі координаторів впровадження державних та міжнародних програм підтримки фермерів, забезпечують інформаційне наповнення, надають консультації та налагоджують зв'язок між сільгоспвиробниками та фондами, що виділяють гранти. Ключову функцію у впровадженні подібних систем виконує саме Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є вивчити важелі грантової допомоги для сільського господарства в межах області, що функціонують у період воєнного стану, а також запропонувати шляхи їх оптимізації, ґрунтуючись на досвіді Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.

Для реалізації окресленої мети були сформульовані такі завдання наукового пошуку:

- дослідити сутність та значення аграрного сектору в економіці України в умовах сучасних викликів;
- охарактеризувати організаційно-функціональні особливості діяльності Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації;
- розглянути теоретичні основи та механізми грантової підтримки аграрного сектору;
- проаналізувати сучасний стан розвитку аграрного сектору Кіровоградської області в умовах воєнного стану;
- дослідити практику реалізації грантових програм у діяльності департаменту;
- оцінити ефективність грантової та дорадчої підтримки агровиробників регіону;
- визначити основні проблеми та бар'єри реалізації грантових програм в аграрному секторі;
- дослідити перспективи розвитку дорадчої та інформаційної підтримки агровиробників;
- розробити напрями підвищення ефективності діяльності департаменту щодо реалізації грантових програм підтримки аграрного сектору.

Об'єктом дослідження обрано процедуру надання фінансової допомоги (грантів) для аграрного сектору в межах Кіровоградщини під час воєнного стану. А **предметом дослідження** слугують організаційні та економічні важелі, за допомогою яких впроваджуються грантові ініціативи та надається консультативна допомога сільгоспвиробникам на місцях.

Наукова новизна полягає у комплексному розгляді наявних схем грантової підтримки, призначених для сільгоспвиробників у часи воєнного стану, а також у поданні обґрунтованих пропозицій стосовно практичних заходів для вдосконалення діяльності територіальних органів, відповідальних за фермерський сектор. У рамках цього дослідження були систематизовані сучасні підходи до реалізації державних та міжнародних грантових програм,

ідентифіковано бар'єри, з якими стикаються агробізнеси при здобутті фінансових ресурсів та фахової підтримки, і водночас визначено напрями для посилення ефективності інформаційного, дорадчого та інституційного супроводу грантових ініціатив на регіональному рівні.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг – 74 сторінка загального змісту.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

1.1. Сутність та роль аграрного сектору в економіці України в умовах сучасних викликів

Сільськогосподарська галузь історично перебуває в авангарді економічної структури України, адже вона лягає в основу надійності забезпечення країни харчами, живить переробні потужності, генерує зайнятість у сільській місцевості та стимулює зовнішньоторговельні операції держави. Вага агропромислового сектору для національної фінансової системи значно посилилася з огляду на поточні економічні та геополітичні труднощі, де безперервність випуску агропродукції перетворилася на один із вирішальних елементів стабільності економіки країни.

Агропромисловий комплекс України являє собою складну систему взаємопов'язаних галузей, до складу якої входять сільське господарство, підприємства харчової та переробної промисловості, інфраструктурні об'єкти, логістичні системи, аграрна наука, фінансово-кредитні установи та механізми державного регулювання. Основною функцією аграрного сектору є забезпечення населення продовольством, а промисловості – сировиною для виробництва продукції харчового та нехарчового призначення. Водночас сучасний аграрний сектор виконує значно ширші функції, пов'язані із забезпеченням валютних надходжень, підтримкою соціальної стабільності сільських територій та формуванням експортного потенціалу держави.

Важливість аграрного сектору для економіки України підтверджується його внеском у формування валового внутрішнього продукту країни. Протягом останніх років сільське господарство залишається однією з небагатьох галузей, яка навіть в умовах економічної нестабільності забезпечує стабільне виробництво та надходження до бюджету. Значна частина доходів держави формується саме за рахунок діяльності аграрних підприємств, фермерських господарств, експорту зернових культур, олійних, продукції тваринництва та

продуктів переробки. Особливо помітною роль аграрного сектору стала після початку повномасштабної війни, коли багато галузей економіки зазнали суттєвого скорочення виробництва, тоді як аграрний сектор продовжив забезпечувати економічну активність та валютні надходження.

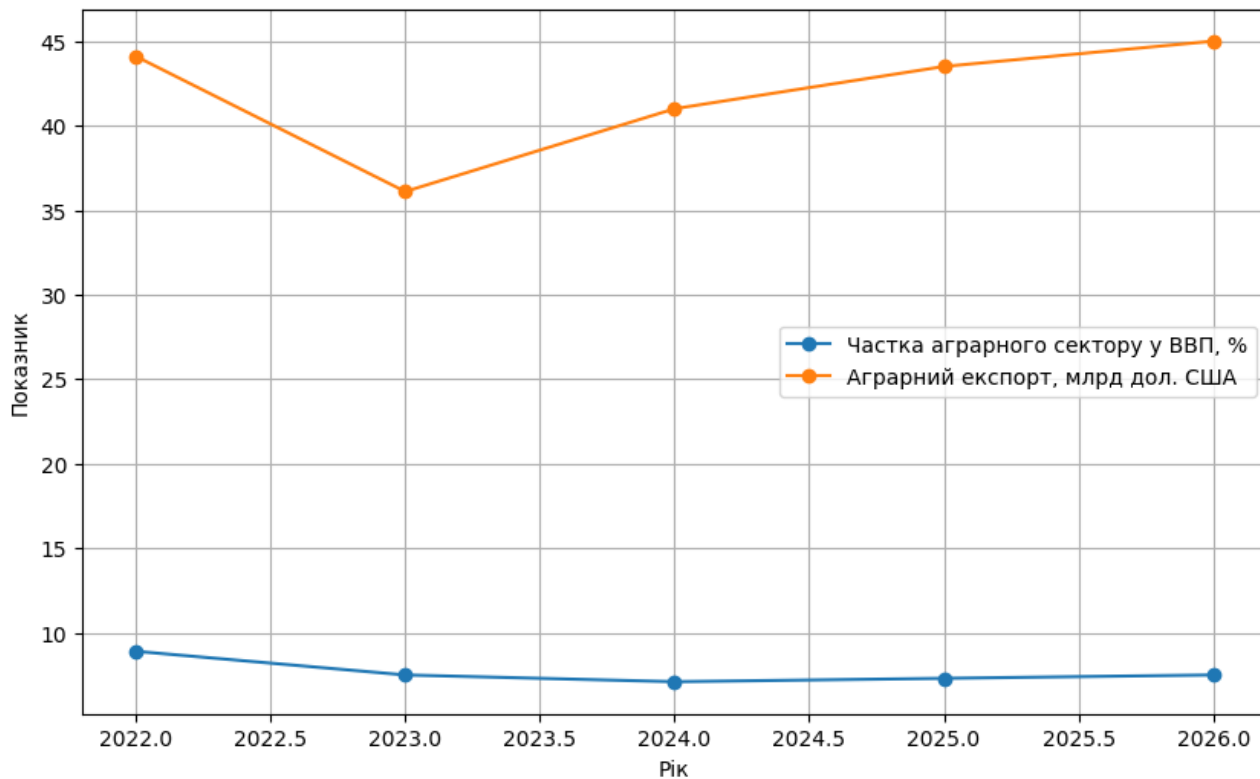

Рисунок 1.1. Динаміка ролі аграрного сектору в економіці України у 2022-2026 рр.

Наведені дані на рисунку 1.1 свідчать про вагомую роль аграрного сектору у формуванні економічної стійкості України в умовах воєнного стану. Попри значні виклики, пов'язані з військовими діями, аграрна галузь продовжує забезпечувати значну частку валютних надходжень та підтримувати економічну активність держави. Поступове відновлення обсягів аграрного експорту у 2024–2026 рр. підтверджує адаптацію агровиробників до сучасних умов господарювання та зростання значення державної й міжнародної підтримки аграрного сектору [26].

Одним із визначальних напрямів розвитку агропромислового комплексу є зовнішньоекономічна діяльність. Україна тривалий час займає провідні позиції серед світових експортерів зернових культур, соняшникової олії, кукурудзи,

пшениці та іншої сільськогосподарської продукції. Аграрний експорт є важливим джерелом валютних надходжень та забезпечує зміцнення зовнішньоторговельного балансу держави. Продукція українського аграрного сектору користується попитом на ринках країн Європейського Союзу, Азії, Африки та Близького Сходу. Водночас сучасні умови господарювання потребують не лише збереження обсягів експорту сировини, а й розвитку переробної галузі, підвищення рівня доданої вартості продукції та зміцнення конкурентоспроможності українських виробників на міжнародних ринках (рисунок 1.2).

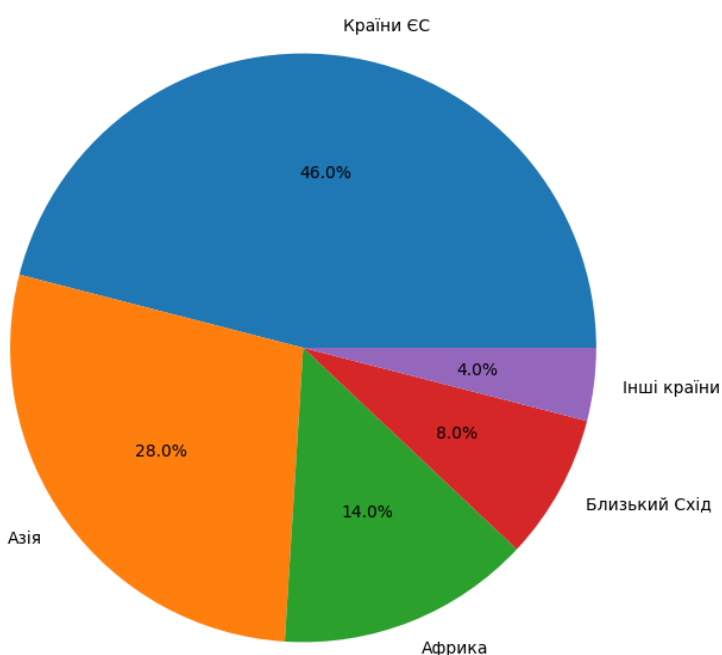

Рисунок 1.2. Структура експорту продукції аграрного сектору за регіонами світу

Сільськогосподарський комплекс набуває виняткової ваги у плані гарантування продовольчої самодостатності країни. У період бойових дій, підтримання безперервного випуску харчів, надійної роботи шляхів постачання та допомоги агропідприємствам перетворилося на один із центральних пріоритетів державної стратегії. Постачання громадянам базових їстівних товарів, урівноваження внутрішніх цін та комплектування продовольчих запасів повністю обумовлюються тим, наскільки злагоджено працює аграрна сфера. Додатково, ведення сільського господарства несе значну суспільну

цінність, бо створює робочі місця для мешканців сіл, стимулює розвиток місцевих спільнот та допомагає підтримувати життєздатність економіки в окремих областях.

Повномасштабні бойові дії спричинили значний вплив на те, як працює агропромисловий комплекс у межах України. Серед головних негативних наслідків необхідно відзначити втрату певних площ сільськогосподарського призначення, замінованість територій, знищення виробничих потужностей, зменшення кількості працівників, ускладнення шляхів доставки продукції та збільшення собівартості агровиробництва. Однією з вагомих перешкод стало обмеження експортних операцій через непрopusкнуну здатність морських портів, що призвело до розриву ustalених шляхів збуту та зростання транспортних витрат. Додатково, ті, хто займається агробізнесом, зіткнулися з нестачею грошового капіталу, подорожчанням пального та мастильних матеріалів, а також добрив, засобів для захисту врожаю та агротехніки [10].

Незважаючи на ці складні обставини, аграрний сектор продемонстрував високу здатність до пристосування та міцність. Чимало агрофірм зуміли змінити напрямки логістики, скоригувати виробничі плани та продовжувати свою комерційну діяльність. Державні програми фінансової підтримки, міжнародні проєкти, що надають гранти, пільгові позики, гуманітарні заходи та допомога у консультаціях відіграли ключову роль у підтримці агровиробників. Саме у воєнний час механізми грантового фінансування набули особливої значущості, оскільки вони дають змогу агропідприємствам частково покрити завдані збитки, започатковувати нові напрямки роботи та зберігати свій виробничий потенціал.

Важливе місце у розвитку аграрного сектору належить регіональному рівню управління. Ефективність функціонування агропромислового комплексу значною мірою залежить від особливостей природно-кліматичних умов, структури виробництва, рівня розвитку інфраструктури та діяльності регіональних органів влади. Саме регіональні органи управління забезпечують координацію програм підтримки аграріїв, сприяють реалізації державної

політики, організують інформаційно-консультаційний супровід та взаємодію з міжнародними партнерами.

Кіровоградщина – це один із ключових сільськогосподарських регіонів на території України, відзначається потужним земельним ресурсом, сприятливими погодними умовами та високим рівнем розвитку рослинництва. Область займає вагомe місце у випуску зернових та олійних культур, що є фундаментом для економіки краю та гарантує продовольче забезпечення держави. Значна частка мешканців краю задіяна у аграрній сфері, і сільське господарство залишається провідним чинником у сфері зайнятості та формування доходів.

В умовах воєнного стану значення Кіровоградської області як аграрного осередку помітно збільшилося, адже регіон продовжує гарантувати незмінне виробництво с/г продукції та підтримувати продовольчу стабільність країни. При цьому місцеві агровиробники стикаються із низкою викликів, зокрема: браком фінансових вливань, подорожчанням собівартості, дефіцитом кадрів та обмеженнями для інвестицій. У такій ситуації надзвичайної ваги набуває робота органів регіонального управління, сфокусована на залученні грантових коштів, узгодженні програм допомоги та наданні експертного супроводу агробізнесу.

Отже, аграрний сектор України являє собою стратегічно значущий компонент національної економіки, що гарантує продовольчу самодостатність, формує експортні спроможності держави та стимулює соціально-економічне піднесення областей. У період військових дій вага агропромислового комплексу значно зростає, а успішність його функціонування багато в чому залежить від обсягів державної, міжнародної та обласної підтримки. Особливу роль у цих процесах відіграють способи грантового забезпечення та зусилля регіональних структур, спрямовані на гарантування сталості та подальшого прогресу аграрної галузі.

1.2. Організаційно-функціональна характеристика діяльності Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації

У нинішній ситуації, коли аграрний сектор працює, надзвичайно важливим стає те, наскільки вправно діють місцеві органи, відповідальні за управління. Саме вони втілюють у життя державну політику в аграрній галузі, узгоджують програми, що підтримують сільгоспвиробників, та допомагають стабільно розвиватися сільській місцевості. Під час воєнного стану функції цих структур стають ще вагомішими, адже саме на місцях налагоджується швидка комунікація з агрофірмами, громадами, різними міжнародними фондами та державними відомствами задля вирішення нагальних викликів агросектору.

Центральною ланкою в управлінні агропромисловим комплексом області виступає Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації (далі – Департамент). Його робота сфокусована на тому, щоб державна стратегія у сільському господарстві виконувалася, агровиробництво отримувало необхідну підтримку, сільські території прогресували, а також координувалася надання фінансової та експертної допомоги фермерам регіону [10].

Департамент являє собою структурну одиницю Кіровоградської обласної військової адміністрації та реалізує повноваження регіонального органу виконавчої влади стосовно агропромислового розвитку. Його головне завдання полягає у створенні сприятливих передумов для сталої роботи аграрного сектору області, гарантуванні продовольчої безпеки регіону, посиленні конкурентності аграрного виробництва та лобюванні отримання державної й міжнародної допомоги.

Побудова організаційної схеми Департаменту ґрунтується на визначених напрямках його роботи, що забезпечує виконання функцій управління, аналізу, узгодження дій та надання консультацій. До складу Департаменту входять керівна ланка, профільні управління, відділи та фахівці, чия робота охоплює розвиток рослинництва, тваринництва, економічний аналіз, надання фінансової

допомоги агровиробникам, цифровізацію аграрної галузі, питання землекористування, залучення інвестицій та комунікацію з територіальними громадами. Така організаційна модель дає змогу всебічно реагувати на запити аграрного сектору й координувати роботу у різних сферах розвитку.

Реалізація державної аграрної політики на місцях є однією з ключових функцій Департаменту. У рамках цієї діяльності проводиться дослідження стану агропромислового комплексу області, відстежується динаміка виробничих метрик, визначаються проблеми, що стоять перед аграрним сектором, та розробляються пропозиції щодо його майбутнього зростання. Департамент бере активну участь у розробці регіональних програм підтримки агросектору, координує діяльність учасників аграрного ринку та налагоджує спільну роботу між державними установами, органами місцевого самоврядування та сільськогосподарськими виробниками (Додаток А).

Слід наголосити, що працездатність Департаменту критично залежить від злагодженості внутрішньої взаємодії між його структурними одиницями та якості обміну даними. На практиці це означає, що потрібно швидко збирати відомості про стан агропідприємств, оперативно реагувати на звернення виробників та приймати управлінські рішення спільно. В умовах зовнішньої тривожності, спричиненої воєнними подіями, будь-яка зволікання у зворобітті інформації чи недостатня співпраця відділів може призвести до зниження успішності виконання державних програм допомоги.

Ключовим елементом у структурі, як організаційній, так і функціональній, Департаменту виступає механізм моніторингу та оцінки результативності здійснених заходів. Призначення цього механізму полягає не лише у зборі числових даних (таких як суми залученого фінансування, число отримувачів допомоги, завершені програми), а й у наданні змістовної характеристики ефекту, який ці заходи справили на агросектор, рівень працевлаштування у сільських районах, зростання ефективності агропідприємств та впровадження інноваційних підходів. Проте, на практиці цей інструментарій потребує доопрацювання, оскільки поточні методики не

завжди дозволяють адекватно оцінити довготривалі наслідки реалізації грантових програм.

Особливої уваги заслуговує кадровий аспект роботи Департаменту. Виконання різнопланових завдань вимагає високої кваліфікації персоналу, зокрема у галузях аграрної економіки, керівництва проєктами, фінансового аналізу та міжнародної співпраці. При цьому, ускладнення місій, пов'язаних із переведенням процесів у цифрову форму та необхідністю взаємодії з закордонними донорами, стимулює неперервне підвищення рівня знань співробітників та впровадження сучасних методів управління.

Управління структурою здійснюється директором Департаменту, який відповідає за загальне стратегічне бачення, узгодження роботи структурних одиниць та втілення аграрної політики держави у межах області. Пряме підпорядкування має його заступник, який займається оперативним керівництвом певними сферами роботи та наглядає за виконанням запланованих заходів.

Специфічні завдання покладені на профільні відділи. Так, відділ розвитку рослинництва разом із відділом розвитку тваринництва стежать за виробничими ланцюгами, аналізують поточний стан відповідних секторів та розробляють рекомендації для їхнього прогресу. Відділ економічного аналізу та прогнозування, своєю чергою, оцінює рентабельність агропромислового комплексу, готує необхідні аналітичні зведення та розрахунки майбутніх показників.

Суттєве значення має відділ фінансового забезпечення та програми грантів. Його місія полягає у консолідації зусиль державних та закордонних програм допомоги для сільгоспвиробників, наданні супроводу претендентам у процесі оформлення документації та моніторингу використання наданих коштів за призначенням. Відділ, що займається земельними питаннями, відповідає за врегулювання аспектів, котрі стосуються землекористування — основи, на якій тримається аграрна галузь.

Функції впровадження електронних рішень, адміністрування інформаційних масивів та надання інформаційної допомоги аграрному бізнесу покладені на відділ цифровізації та інформаційного забезпечення. Відділ інвестицій та міжнародного співробітництва опікується привабленням зовнішнього капіталу, взаємодіє з іноземними партнерами та донорськими організаціями.

Роботу з органами місцевого самоврядування, спілками фермерів та консультантами здійснює відділ, відповідальний за взаємодію з громадами та дорадчі послуги, що забезпечує дієве втілення програм допомоги безпосередньо на місцях.

При цьому варто зазначити, що завдання Департаменту не обмежуються винятково адміністративними повноваженнями, а поступово набувають рис сервісно-орієнтованої моделі управління. Це виражається у переході від звичайного регулювання до активного сприяння агропідприємствам, надання фахових порад, допомоги у підготовці грантових заявок та супроводу ініціатив на усіх етапах реалізації. Даний вектор цілком узгоджується із сучасними засадами державного менеджменту, який повинен бути центрований на потребах тих, хто користується послугами.

Резюмуючи, можна стверджувати, що Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації відіграє багатовекторну функцію в системі аграрного управління регіону. Його компетенції охоплюють формування стратегії, узгодження заходів підтримки, надання довідкової інформації та експертизи, налагодження контактів з громадами та закордонними партнерами, а також моніторинг досягнень. Сукупність цих дій створює складний управлінський апарат, який є життєво необхідним для стабільності та розвитку агросектору області.

Ключовим вектором роботи Департаменту є надання допомоги аграріям у подоланні нинішніх економічних та військових труднощів. З огляду на зростання фінансового тиску на агробізнес, ускладнення логістичних процесів, дефіцит обігових коштів та високі ризики у веденні сільськогосподарської

діяльності, першочергового значення набуває налагодження механізмів фінансового забезпечення сільгоспвиробників. Департамент займається інформаційним супроводом державних ініціатив підтримки, надає експертні поради щодо долучення до грантових проєктів, допомагає у формуванні необхідного пакету документів та організовує зв'язок між агропідприємствами та кредитними установами.

Серед найактуальніших завдань департаменту в умовах воєнного стану виділяється координація впровадження грантових ініціатив та міжнародної фінансової допомоги. Посилено увагу спрямовано на інформування аграріїв про доступні опції фінансової підтримки, які пропонуються державними структурами та міжнародними організаціями. Зокрема, департамент забезпечує консультативний супровід для участі у програмах через Державний аграрний реєстр, програми «Власна справа», гранти на розвиток садівництва, де є тепличне господарство, переробні потужності та інші напрями підтримки аграрного сектору [8].

Значну роль у діяльності департаменту відіграє взаємодія з об'єднаними територіальними громадами області. У контексті децентралізації, саме громади стали ключовими суб'єктами реалізації місцевої аграрної політики, оскільки значна частина виробництва сільськогосподарської продукції відбувається саме на їхніх територіях. Департамент координує співпрацю з місцевими органами влади, проводить спільні наради, навчальні заходи, круглі столи, консультації та інформаційні кампанії щодо розвитку аграрного сектору.

У сучасних умовах суттєво зростає значення дорадчої та інформаційної діяльності. Значна частина агровиробників, особливо представники малого та середнього бізнесу, потребують професійної допомоги щодо оформлення грантових заявок, ведення документації, підготовки бізнес-планів та участі у державних програмах підтримки. У зв'язку з цим департамент активно співпрацює з дорадчими службами, такими як ГО «Центральноукраїнська сільськогосподарська консалтингова дорадча служба», ГО «Сільськогосподарська дорадча служба «Аграрна наука», ГО «Кіровоградська

обласна сільськогосподарська дорадча служба», які забезпечують інформаційно-консультаційний супровід аграріїв [13].

Окремий напрямок діяльності стосується співпраці з різноманітними закордонними інституціями та організаціями-спонсорами. В умовах воєнного стану зовнішнє фінансування стало ключовим елементом у забезпеченні життєдіяльності українського агросектору. Наш Департамент бере активну участь у координації дій у рамках міжнародних програм, які надають підтримку агропідприємствам, підтримує зв'язок із представниками закордонних фондів та структур, розповсюджує інформацію про наявні грантові можливості, а також виступає посередником, зводячи донорів та безпосередніх учасників сільськогосподарського виробництва.

Поміж міжнародних структур, з якими налагоджена співпраця, вагоме місце посідають програми міжнародної технічної протекції, сфокусовані на допомозі невеликим та середнім агропідприємствам, відновленні виробничих потужностей, забезпеченні аграріїв необхідними матеріально-технічними засобами та розвитку сектору переробки. Значна увага приділяється реалізації програм фінансового забезпечення фермерських господарств, відшкодуванню витрат, стимулюванню підприємництва на селі та підтримці громадян, переміщених унаслідок бойових дій, які продовжують працювати в агросекторі.

Окрім того, у функції Департаменту входить здійснення аналітично-інформаційної діяльності. Це охоплює зведення статистичних показників, розробку необхідної документації, проведення оцінки ефективності чинних програм підтримки, а також неухильний нагляд за динамікою розвитку аграрного сектора області. Напрацювання, отримані внаслідок цієї роботи, слугують підґрунтям для формування загального плану розвитку агропромислового комплексу регіону та окреслення ключових пріоритетів для цільової підтримки сільгоспвиробників.

Таким чином, діяльність Департаменту агропромислового розвитку КОВА набуває всеосяжного характеру, охоплюючи широкий спектр функцій – організаційних, координуючих, інформаційних та консультаційних. В умовах

військового стану роль Департаменту істотно зростає, оскільки він виступає як один із центральних регіональних хабів для підтримки аграрного сектору, забезпечуючи узгодженість державних і міжнародних механізмів допомоги та сприяючи сталому функціонуванню сільськогосподарського виробництва в межах області.

1.3. Теоретичні основи та механізми грантової підтримки аграрного сектору

В нинішніх економічних реаліях аграрна галузь потребує безперервної фінансової, організаційної та дорадчої допомоги, адже життєдіяльність сільського господарства прямо обумовлена спроможністю агровиробників отримати доступ до матеріально-технічних засобів, інвестицій, новітніх технологій та інноваційних методів керування. Питання надання підтримки аграрному сектору стало особливо гострим під час воєнного стану, коли чимало сільськогосподарських компаній зіткнулися з нестачею грошових коштів, руйнуванням транспортних мереж, збільшенням витрат на виробництво та коливанням ринкової ситуації. За таких обставин одним із найдієвіших механізмів підтримки аграріїв виявилася грантова допомога, котра дає змогу частково профінансувати зростання агробізнесу, поновити виробничі процеси та зміцнити фінансову стійкість тих, хто виробляє сільгосппродукцію.

Грантова допомога – це кошти, що надаються на безповоротній основі некомерційним організаціям/фізичним особам на реалізацію соціальних проєктів, благодійних програм, проведення досліджень та на інші суспільно корисні цілі. На відміну від запозичень, гранти не потребують повернення, за умови дотримання встановлених норм та цільового спрямування отриманих грошей. Ключовою задачею надання грантів у аграрній царині є стимулювання нарощування сільськогосподарського виробництва, підтримка невеликих і середніх агропідприємств, впровадження передових методик, створення нових робочих місць та гарантування продовольчої безпеки країни.

У сучасному контексті грантова підтримка відіграє не лише фінансову, але й вагомую соціально-економічну роль. Завдяки низці різнопланових грантових проєктів аграрії мають змогу запроваджувати інноваційні підходи у своїй діяльності, оновлювати парк техніки та обладнання, розширювати операційні напрями, сприяти розвитку переробного сектору та ефективно реагувати на динаміку ринкової кон'юнктури. Цей вид допомоги є критично важливим, зокрема, для малих фермерських господарств, які часто зіштовхуються з перешкодами у залученні позикових коштів, зумовленими дефіцитом забезпечення, нестабільною фінансовою базою чи надмірно обтяжливими банківськими позиковими відсотками [10].

Система надання грантів у аграрному секторі охоплює різні типи фінансування, що розрізняються за джерелами надходження коштів, цільовим призначенням та умовами отримання. До найпоширеніших належать державні гранти, що реалізуються в рамках програм підтримки аграрної галузі. Вони зосереджені на стимулюванні розвитку фермерських господарств, садівництва, тепличного комплексу, тваринництва та переробних потужностей. Фінансування таких грантів надходить із державного бюджету і має на меті гарантувати стабільність аграрного виробництва [11].

Ключовим елементом функціонування системи опори для аграрного сектору на рівні регіону є налагоджена співпраця Департаменту з фінансовими установами та залучення кредитних інструментів, які відкривають агровиробникам шлях до додаткових джерел зростання. Пропозиції банків для агропромислового комплексу є частиною ширшої схеми фінансової допомоги, яка об'єднує державні механізми компенсацій, пільгового кредитування та спільні проєкти комерційних банків.

На практиці найпоширенішими є програми пільгового фінансування, зокрема ті, що реалізуються завдяки держпрограмі «Доступні кредити 5–7–9%». Цей механізм дає змогу агровиробникам залучати кошти на інвестиційні потреби, поповнення обігових коштів, закупівлю обладнання, впровадження інновацій у виробництві та розвиток господарської інфраструктури. Регіональні

дані свідчать: аграрії Кіровоградщини є серед найактивніших позичальників у рамках цієї програми, що підкреслює значну потребу у зовнішньому капіталі за умов недостатності власних обігових коштів [2].

Окрім урядових заходів, значущий внесок роблять приватні фінансові установи, створюючи цільові платіжні інструменти для сільгоспвиробників. Зазвичай, ці рішення охоплюють позики під забезпечення прогнозованого врожаю, аграрні облігації, сільгоспмашини або земельні ділянки, а також передбачають адаптований графік повернення коштів, синхронізований із ритмом агропромислового циклу. Нерідко певні банки укладають угоди із закордонними інвестиційними структурами, що сприяє зменшенню вартості кредитів та підвищенню рівня доступу до фінансування для невеликих та середніх агробізнесів [2].

Рисунок 1.3. Схема взаємодії між департаментом, банківськими установами, аграріями та програмами підтримки

Схема на рисунку 1.3 демонструє механізм взаємозв'язку між найважливішими суб'єктами системи надання фінансової допомоги агропромислому комплексу. Ключовою ланкою є Департамент розвитку аграрної галузі, який відповідає за інформаційне та організаційне забезпечення сільськогосподарських підприємств, координує спільну роботу з фінансовими організаціями та інформує про доступні механізми підтримки. Фінансові установи, зі свого боку, слугують фінансовим посередником: вони видають позикові кошти, аналізують здатність позичальників до погашення боргів та розробляють цільові фінансові продукти, зважаючи на особливості агробізнесу.

Сільгоспвиробники є прямими реципієнтами цих фінансових потоків та програм допомоги, спрямовуючи їх на розширення виробництва, оновлення матеріально-технічної бази та зміцнення своїх позицій на ринку. У свою чергу, джерела фінансування та пріоритетні напрями підтримки аграрного сектору визначаються державними та зовнішніми (міжнародними) програмами. Комплекс цієї взаємодії формує нерозривний цикл надходження фінансового забезпечення, що стимулює зростання аграрної економіки області та зміцнює її життєздатність перед обличчям сучасних загроз

У цьому зв'язку Департамент агропромислового розвитку несе важливу функцію координатора та інформаційного центру: він забезпечує поширення відомостей про банківські можливості, надає консультації щодо умов участі у кредитних програмах та сприяє налагодженню співпраці між фінансовими структурами та сільгосппідприємствами. Така діяльність допомагає нівелювати інформаційні перешкоди, підвищує рівень фінансової усвідомленості виробників та розширює їхній доступ до ресурсів для розвитку.

При цьому варто брати до уваги, що ефективність застосування банківських інструментів багато в чому визначається фінансовою готовністю аграріїв, їх здатністю розробляти належні бізнес-плани та задовольняти критерії кредиторів. З огляду на зазначене, підвищується потреба у наданні консультаційної підтримки та супроводу з боку державних структур та

консультаційних служб, що допоможе більш обдуманно використовувати залучені кошти та мінімізувати ризики неповернення позик.

Підбиваючи підсумки, банківські фінансові механізми є суттєвим доповненням до державної та грантової допомоги аграрному сектору, створюючи комплексне фінансове поле. Таке поле стимулює залучення інвестицій, оновлення виробничої бази та підвищення фінансової стійкості агропідприємств у межах регіону.

Міжнародні гранти, що надходять від різноманітних світових інституцій, фондів та донорських організацій, виділяються в окрему групу. Їхнє призначення полягає у стимулюванні економічного розвитку, відновленні виробничих спроможностей та гарантуванні продовольчої безпеки. За умов воєнного стану міжнародна підтримка стала одним із центральних джерел фінансування для аграрного сектору України. Суттєва частка програм, спрямованих на міжнародне сприяння, орієнтована на підтримку малих та середніх агробізнесів, забезпечуючи сільгоспвиробників насінням, добривами, обладнанням, паливом та необхідним оборотним капіталом для відновлення операційної діяльності [2].

Окрім цього, вагому роль відіграють інвестиційні гранти, призначені для фінансування довгострокових проєктів у сфері агропромисловості. Йдеться про фінансування будівництва теплиць, садівничих об'єктів, підприємств переробки, систем зрошення, а також впровадження інноваційних сільськогосподарських технологій. Не менш важливими є соціально спрямовані гранти, які фокусуються на підтримці працевлаштування у сільській місцевості, розвитку сімейного фермерства та допомозі внутрішньо переміщеним особам, що зайняті в аграрній сфері [15].

Серед державних ініціатив, спрямованих на допомогу аграрному сектору України, вагоме місце займає функціонування Державного аграрного реєстру, який перетворився на один з ключових цифрових інструментів для зв'язку агровиробників із державними програмами підтримки. Через платформу ДАР (рисунок 1.4) аграрії отримують змогу подавати свої пропозиції на участь у

грантових схемах, з'ясувати деталі фінансового забезпечення та користуватися електронними сервісами підтримки [9]. Не менш значущим елементом державної опіки є програма «Власна справа», націлена на стимулювання малого підприємництва, зокрема у площині агробізнесу. Широкого розмаху набули гранти на розвиток тих напрямків, як садівництво, вирощування ягід, виноградарство, тепличні комплекси, а також переробка сільгосппродукції [31].

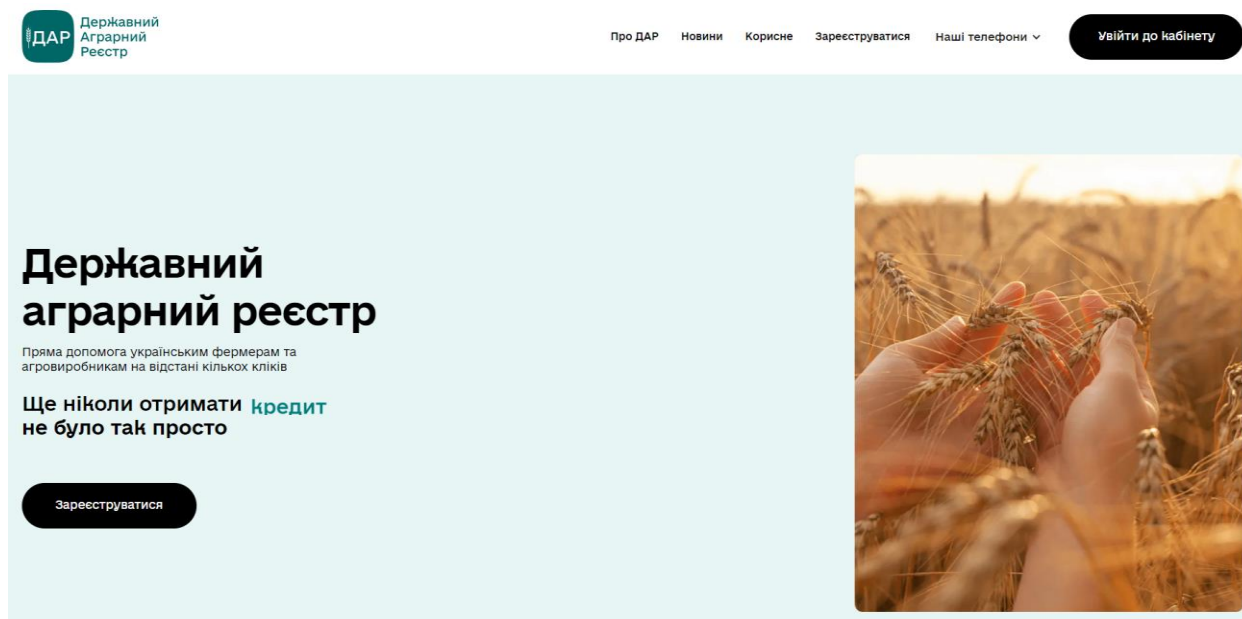

Рисунок 1.4. Головна сторінка офіційного сайту Державного аграрного реєстру

В умовах воєнного стану особливо актуальними стали міжнародні програми допомоги аграрному сектору. Однією з найбільш об'ємних є робота організації Mercy Corps, яка впроваджує проекти підтримки як фермерських господарств, так і малих агропідприємств в Україні. Ініціативи цієї організації передбачають надання грантів для агровиробників, сприяння відновленню їхньої операційної діяльності та надання консультацій для бізнесменів [32]. Вагомий внесок також роблять програми міжнародної технічної допомоги за участі Європейського Союзу, USAID, ФАО та інших світових структур, діяльність яких сфокусована на стабілізації аграрного контуру України та забезпеченні продовольчої безпеки.

Дієвість фінансової підтримки значною мірою корелює з рівнем розвитку системи дорадництва та надання консультацій агровиробникам. У нинішніх

реаліях чимало фермерських одиниць потребують фахової допомоги у заповненні грантових пакетів, розробці бізнес-планів, веденні фінансової звітності та дотриманні умов грантових угод. Отже, вирішальну роль виконують саме дорадчі служби, чия робота націлена на надання інформаційної, методичної та консультативної підтримки агробізнесу [25].

Сфера аграрного консультування охоплює комплекс професійних нарад для сільгоспвиробників, які стосуються економічних чинників, агротехнологічних рішень, проблем із фінансуванням, реалізації вирощеного, управління підприємством, а також механізмів державної допомоги. Ключовим завданням такої роботи виступає нарощування продуктивності аграрного сектору завдяки впровадженню серед аграріїв передових знань, інноваційних підходів та набутих умінь. У нинішніх умовах дорадчі послуги набувають неабиякої ваги, оскільки вони відкривають фермерам шлях до свіжої інформації стосовно доступних грантів та методів здобуття фінансової підтримки.

Надання консультативних послуг є невід'ємною частиною процесу впровадження грантових ініціатив. Як показує практика, чимала кількість агропідприємств не користується нагодами грантового фінансування. Причинами цього є недостатня обізнаність, заплутаність процедур оформлення документації та відсутність фахового супроводу. Через це діяльність регіональних урядових структур, агродорадчих служб та профілівних експертів набуває вирішального значення у забезпеченні доступу сільгоспвиробників до фінансових джерел [28].

Важливим напрямком оновлення системи агроконсультацій є поступовий перехід на цифрові формати надання послуг. Використання електронних засобів, організація порад через інтернет, проведення вебінарів та задіяння електронних засобів значно розширює горизонти для сільгоспвиробників щодо доступу до необхідних відомостей та полегшує комунікацію стосовно участі у державних та міжнародних програмах підтримки. Цифровізація набула надзвичайної ваги у період воєнного стану, оскільки чимало господарів мали

суттєво обмежену змогу особисто відвідувати урядові структури чи спеціалізовані консультаційні офіси.

Таблиця 1.1

Міжнародний досвід реалізації механізмів грантової та консультаційної підтримки аграрного сектору

Країна	Основні механізми підтримки	Особливості реалізації	Результати для аграрного сектору
Німеччина	Гранти на модернізацію виробництва, підтримка екологічного фермерства, дорадчі програми	Активне фінансування малих фермерських господарств та цифровізації аграрного сектору	Висока продуктивність аграрного виробництва, розвиток органічного землеробства
Франція	Програми підтримки сімейних ферм, субсидії в межах Спільної аграрної політики ЄС	Поєднання державного фінансування та дорадчого супроводу фермерів	Стабільний розвиток сільських територій та високий рівень конкурентоспроможності продукції
Нідерланди	Інноваційні гранти, підтримка тепличного господарства, цифрові технології	Значна увага до автоматизації та енергоефективності аграрного виробництва	Один із найвищих рівнів експорту аграрної продукції у світі
Сполучені Штати Америки	Федеральні програми підтримки фермерів, аграрне страхування, система дорадництва	Дорадчі служби функціонують при університетах та наукових центрах	Підвищення ефективності аграрного виробництва та зниження ризиків для фермерів
Канада	Гранти на розвиток інновацій, підтримка переробної галузі	Орієнтація на розвиток експорту та впровадження сучасних технологій	Зростання експорту продукції з високою доданою вартістю
Польща	Фінансова підтримка фермерів через фонди ЄС, підтримка кооперації	Активне використання грантів для модернізації сільського господарства	Підвищення рівня технічного забезпечення фермерських господарств

Наведені у таблиці 1.1 відомості демонструють, що у значній кількості економічно розвинених держав світу дотаційна допомога сільськогосподарському сектору супроводжується наданням консультаційного супроводу, впровадженням цифрових технологій та заохоченням до інноваційних кроків. Спільним для міжнародних практик є те, що вони спрямовані не лише на надання фінансових ресурсів агропідприємствам, а й на

покращення продуктивності, розвиток переробних потужностей, впровадження екологічних засад у землеробстві та посилення конкурентних переваг агропродукції [24].

Міжнародний досвід переконливо доводить високу результативність використання грантової допомоги та консультативних механізмів для стимулювання зростання аграрної галузі. У країнах Європейського Союзу значна частка підтримки фермерів реалізується через Спільну аграрну політику ЄС, яка передбачає фінансування проєктів розвитку сільських територій, модернізації виробничих потужностей, екологічних ініціатив та підтримки фермерських господарств. Не менша увага приділяється зміцненню сімейного фермерства, розвитку кооперативної діяльності, впровадженню інноваційних технологій та діджиталізації агросектору [12].

У Сполучених Штатах Америки ключову функцію в забезпеченні життєдіяльності аграрного сектору виконують державні програми, спрямовані на надання фінансової допомоги, покриття ризиків через страхування, а також система консультаційної підтримки фермерів, що базується на базі вищих навчальних закладів та науково-дослідних центрів. Тим часом, у таких державах, як Канада, Нідерланди, Німеччина та низці інших, значної популярності набули інструменти, що стимулюють розвиток виробництв з переробки продукції, впровадження новаторських методів вирощування та агробізнесу, орієнтованого на екологічні принципи [24].

Для України міжнародний досвід є цінним у контексті вдосконалення механізмів надання грантової допомоги, розвитку системи агродорадництва та налагодження ефективнішої взаємодії між державою, агровиробниками та закордонними партнерами. В умовах воєнного стану першочергового значення набуває створення комплексної системи підтримки агропромислового комплексу, яка поєднує фінансові, консультаційні та організаційні важелі для розвитку аграрного бізнесу [4].

Отож, фінансова допомога у формі грантів виступає важливим механізмом для підтримки сталості аграрного комплексу та сприяння

інноваціям у сфері сільськогосподарської діяльності. Ефективність впровадження грантових ініціатив безпосередньо пов'язана з обсягом уваги з боку уряду, міжнародною взаємодією, нарощуванням потенціалу консультаційних служб та наданням фахової підтримки агробізнесу. В умовах сьогодення, удосконалення механізмів надання грантового капіталу та посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи має набути статусу одного з головних спрямувань у планах розвитку аграрної галузі нашої країни.

2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Сучасний стан розвитку аграрного сектору Кіровоградської області в умовах воєнного стану

Сільськогосподарський комплекс Кіровоградщини тримає позиції як один із визначальних складників економіки регіону та гаранта продовольчої забезпеченості всієї України. У загальному обсязі продукції переважає рослинництво, а саме вирощування зернових та олійних культур, що є фундаментом як для задоволення потреб усередині країни, так і для експортних можливостей області. Основу посівних площ становлять озима пшениця, кукурудза, соняшник, ячмінь та ріпак, що обумовлено сприятливою комбінацією ґрунтів та клімату у цій центральній частині держави.

На 2025 рік область демонструє незмінно високі результати у зборі зерна, навіть незважаючи на діючий воєнний стан. Зокрема, місцеві аграрії накопичили приблизно 2,2 мільйона тонн ранніх зернових та ріпаку, фіксуючи при цьому середній показник урожайності на рівні близько 41,5 центнера з гектара. Ця статистика підтверджує, що виробничий потенціал зберігається попри усі зовнішні труднощі. Це, своєю чергою, свідчить про відносну стійкість аграрного сектору області до кризових явищ, хоча досягнення цієї стабільності вимагає від виробників значних ресурсів як організаційного, так і фінансового плану [34].

Складова аграрного виробництва в області є поєднанням різних форм господарювання. Поряд із великими агрохолдингами та потужними агропідприємствами, суттєвий внесок роблять фермерські господарства та невеликі виробники. Згідно з даними за 2025 рік, на Кіровоградщині діє більше як 8,5 тисячі аграрних суб'єктів, серед яких приблизно 3,6 тисячі зареєстрованих підприємств та майже 4,9 тисячі фермерів-ФОПів. Така конфігурація засвідчує вагоме значення саме малого та середнього агробізнесу

у формуванні продовольчих ресурсів для області, але водночас акцентує на його підвищеній чутливості до будь-яких зовнішніх потрясінь [19].

Таблиця 2.1

Структура аграрного сектору Кіровоградської області та його ключові характеристики (в умовах воєнного стану)

Сегмент аграрного сектору	Частка / роль у структурі	Основні культури / види діяльності	Характеристика стану в умовах війни
Великі агропідприємства (агрохолдинги)	Висока частка у виробництві зернових і технічних культур	Пшениця, кукурудза, соняшник, ріпак	Відносно стабільна діяльність завдяки фінансовим резервам і доступу до техніки, але залежність від логістики та експорту
Середні сільськогосподарські підприємства	Середня частка виробництва	Зернові та олійні культури, частково тваринництво	Обмежений доступ до кредитування, висока чутливість до цін на ресурси
Фермерські господарства	Значна кількість суб'єктів, але менша частка у валовому виробництві	Зернові, овочеві культури, дрібне тваринництво	Найбільш вразливі до війни: нестача фінансів, техніки, робочої сили
Домогосподарства населення	Помітна роль у локальному забезпеченні	Овочі, картопля, продукція тваринництва	Частково компенсують дефіцит продовольства, але мають обмежений вихід на ринок
Переробні підприємства	Середня частка у доданій вартості	Олійно-жирова, борошномельна продукція	Залежність від сировини та логістики, зростання витрат на енергоносії
Логістично-збутова інфраструктура	Критично важлива для експорту	Зберігання, транспортування, елеватори	Порушення логістичних маршрутів, переорієнтація на внутрішній ринок і альтернативні шляхи експорту

Організаційна побудова агропромислового комплексу Кіровоградщини, показана в таблиці 2.1, демонструє виразну багаторівневу систему продукування, де співіснують великі агроформування, виробники середньої ланки, приватні селяни (фермерські господарства) та особисті селянські господарства. Така побудова надає галузі певної стійкості, оскільки різні складові виконують дублюючі функції: флагманські структури формують переважну частку товарної продукції, тоді як дрібні суб'єкти підтримують

продовольче самозабезпечення на місцях та частково нівелюють ринкові коливання.

У часи активних бойових дій найменше постраждалим виявляється потужний агробізнес, котрий має у своєму розпорядженні фінансові ресурси, сучасний парк техніки та налагоджені канали збуту. Однак, навіть ці великі гравці стикаються із серйозними перешкодами у логістиці та зростанням вартості експортних операцій. Фермерські господарства середнього масштабу опиняються у зоні підвищеного ризику через труднощі з отриманням кредитів та інвестицій, що обмежує їхні можливості для розширення та модернізації.

Приватні землевласники (фермери) формують найбільш рухливий сегмент аграрного поля області. Їхня функціонування прямо залежить від доступу до капіталу, державної протекції та цільових субсидій, оскільки власних накопичень недостатньо для покриття зростаючого виробничого кошторису. Саме цей шар аграріїв найбільше потребує грантових механізмів як способу для утримання стабільної роботи та руху вперед.

Особисті селянські господарства (ОСГ) виконують важливу соціально-економічну роль, забезпечуючи часткову продовольчу незалежність на селі, проте їхній вплив на формування ринкових цін залишається незначним. Водночас підприємства, що займаються переробкою сировини та розвитком логістики, відчують посилений тиск через розриви у постачальницьких ланцюгах, підвищення енергетичних тарифів та необхідність адаптуватися до нових реалій збуту за кордон [12].

Загальний огляд свідчить, що аграрний сектор краю зберігає свою здатність до функціонування, проте його результативність у воєнний час значною мірою обумовлена фінансовим забезпеченням, збереженням транспортних шляхів та здатністю невеликих і середніх суб'єктів адаптуватися до кризових умов. Це підкреслює критичну важливість розбудови системи грантової підтримки як ключового інструменту для допомоги найбільш вразливим учасникам агроринку.

Щоб краще зрозуміти, як Кіровоградщина посідає місце у сільськогосподарському ландшафті України, варто здійснити зіставлення її внеску до загальної структури аграрного випуску порівняно з іншими визначальними аграрними країнами. Такий спосіб аналізу дає змогу не лише зрозуміти ситуацію всередині самої області, а й зрозуміти її відносну здатність конкурувати у загальнодержавній агропромисловій системі.

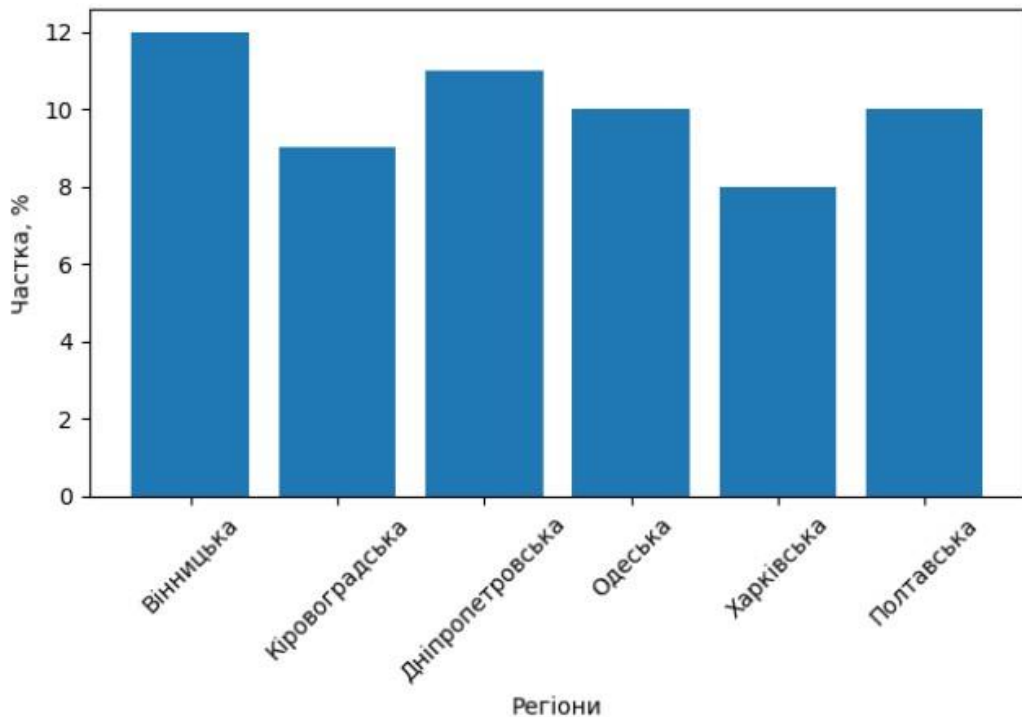

Рисунок 2.1. Порівняльна структура аграрного виробництва (умовні частки, %)

Згідно з наявними відомостями, які показані на рисунку 2.1, Кіровоградщина розташувалася посередині серед проаналізованих територій, її частка становить приблизно 9%. Вінниччина, натомість, випередила, показуючи результат у 12%, що зумовлено значною зосередженістю сільськогосподарського виробництва та гармонійною системою обробки агропродукції. Дніпропетровщина (11%) також вирізняється потужною аграрною спроможністю, яку забезпечує комбінація великого обсягу виробленого та наявності індустріальної бази [22].

Одеська та Полтавська області тримаються на позначці 10%, що засвідчує їхню неухильну значущість у випуску зернових і олійних культур, а також їхню помітну залученість до зовнішньоторговельних операцій. Харківщина (8%)

продемонструвала нижчі результати, що частково пояснюється впливом бойових дій, які спричинили розриви у виробничих та збутових ланцюгах.

Резюмуючи, показники на графіку підтверджують, що Кіровоградська область займає впевнене, але не провідне місце у формуванні аграрного сектору України. Це вказує на існування вагомих резервів для збільшення обсягів продукції та зростання конкурентоспроможності, особливо через застосування механізмів державної допомоги та грантового фінансування, оновлення виробничих засобів та удосконалення системи логістики.

У рамках цього дослідження ми розглянемо орієнтовні (умовні) відсотки аграрного виробництва у тих областях нашої країни, які, як правило, демонструють високий ступінь розвитку землеробства та тваринництва й суттєво впливають на забезпечення продовольчими ресурсами держави. Це порівняння допоможе виявити особливості міжрегіонального розвитку та чітко окреслити позицію Кіровоградської області серед головних аграрних осередків.

Сільськогосподарські підприємства, перебуваючи у воєнних умовах, мусять працювати в значній непередбачуваності. Головними труднощами для них залишаються скрутний доступ до фінансових вливань, зростання оподаткованої вартості усіх необхідних ресурсів (пальне, хімічні добрива, посівний матеріал), а також нестабільність реалізаційних ринків. Для невеликих господарств критично загострилася проблема нестачі оборотних грошових коштів, що заважає якісному проведенню як посівної, так і жнивної кампаній, а також обмежує можливості оновлення технічного парку [18].

Бойові дії кардинально перелаштували сільськогосподарський сектор регіону, спричинивши суттєві зсуви як у фінансових показниках, так і в налагодженні транспортування цієї діяльності. Звичні логістичні маршрути, що стосуються постачання й експорту, були порушені, що призвело до зростання вартості транспортування виробленої продукції, накопичення витрат на її зберігання та необхідності оперативного знаходження альтернативних ринків збуту. Ще одним тягарем виступають загрози для безпеки безпосередньо у

процесі виконанні виробничих завдань, що значно ускладнює будь-яке планування польових робіт.

Фінансовий тиск на аграріїв загострюється через скрутний доступ до кредитних ресурсів та підвищені вимоги фінансових установ щодо застави під позики. В умовах воєнного стану банки поводяться обережніше при кредитуванні агросектору, що унеможливує залучення коштів для розширення виробничих потужностей. Хоча державні програми підтримки та міжнародна грантова допомога частково покривають цю нестачу, їхній загальний обсяг залишається недостатнім для повноцінного задоволення потреб галузі.

Питання кадрового забезпечення також створює значні труднощі для агропромислового комплексу Кіровоградської області. Мобілізаційні процеси, особливо відтік населення та загальне скорочення кількості працездатних громадян у сільській місцевості, спричинили дефіцит досвідчених фахівців. Найбільш гостро відчувається нестача операторів агромашин, агрономів-фахівців та технічних працівників, відповідальних за обслуговування техніки. Логістичні перепони стали визначальним фактором у процесі перебудови аграрного ринку. Скорочення можливостей використання усталених експортних шляхів змусило виробників шукати альтернативні транспортні коридори, що призвело до зростання витрат і подовження термінів доставки продукції. Це особливо негативно позначається на рентабельності культур, орієнтованих на зовнішній ринок [26].

Отже, поточний стан аграрного сектору Кіровоградщини характеризується одночасним наявністю певної сталості у виробничих обсягах та суттєвою вагою структурних ризиків. З одного боку, регіон зберігає високі показники вирощування зерна та розвинену структуру агропромислового господарювання, з іншого – його діяльність обтяжена фінансовими прогалинами, логістичними збоями та кадровим голодом, спричиненими воєнним станом. Це створює об'єктивну потребу у розширенні наданих

аграріям механізмів підтримки, зокрема через розвиток грантових схем та державних інструментів надання фінансової допомоги.

2.2. Практика реалізації грантових програм у діяльності Департаменту агропромислового розвитку КОВА

У Кіровоградщині процеси впровадження грантових ініціатив набули форми комплексної, багатоступеневої системи, що охоплює взаємодію між державними органами, міжнародними спонсорами, інвесторами та безпосередніми виробниками сільськогосподарської продукції. Департамент агропромислового розвитку при Кіровоградській обласній військовій адміністрації функціонує як ключовий координуючий хаб. Він забезпечує інформаційне супроводження, надає консультації та координує адміністративні аспекти взаємодії між тими, хто подає запити на фінансування, та самими програмами підтримки. Стан воєнного часу кардинально підвищив значущість грантових інструментів, оскільки традиційні шляхи кредитування агробізнесу стали значно обмеженими, а інвестиційні ризики зросли багаторазово.

За умов воєнного стану, грантові ініціативи перетворилися на один із центральних інструментів допомоги українському агросектору. До того, як розпочалася повномасштабна агресія, переважна частина агрофірм спиралася здебільшого на позики від фінансових установ та власні кошти. Проте, після 2022 року, важливість державних та міжнародних фондів підтримки відчутно посилилася. Причинами цього стали ускладнення доступу до запозичених коштів, зростання загроз для бізнесової діяльності та потреба у якнайшвидшій реставрації виробничих потужностей [17].

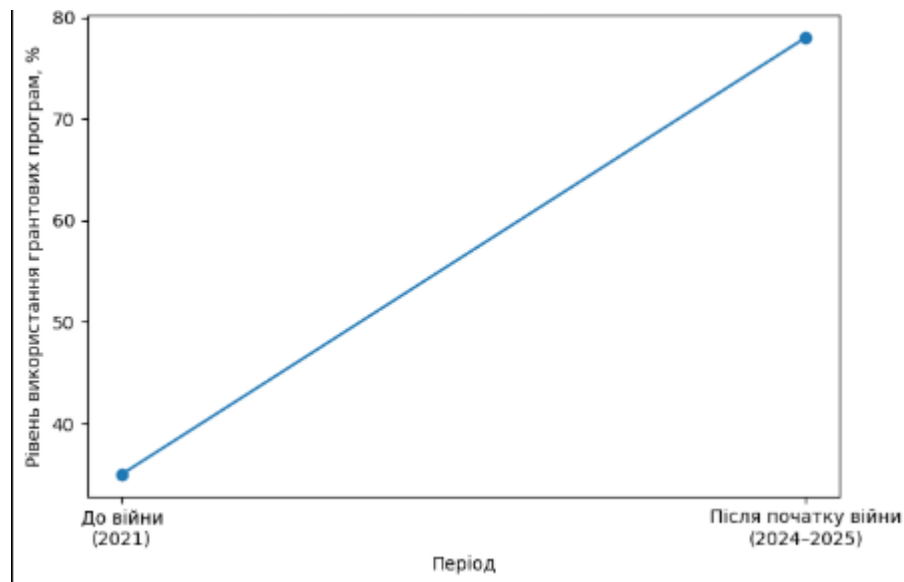

Рисунок 2.2. Динаміка ефективності та використання грантових програм в аграрному секторі Кіровоградщини

На рисунку 2.2 видно, як після старту повномасштабної агресії агровиробники Кіровоградщини почали значно активніше залучати грантові ресурси. Якщо у 2021 році частка використання таких фінансових інструментів ледь сягала 35%, то вже до 2024–2025 років цей відсоток підскочив приблизно до 78%.

Цю зміну тренду можна пояснити низкою обставин. Першочергово, класичне банківське кредитування стало значно менш доступним: фінансові ризики зросли, а вимоги кредиторів посилилися. Друге – міжнародні донори та державні інституції посилили роботу своїх програм, націлених на підтримку невеликих і середніх фермерських господарств, що є критично важливим для забезпечення продовольства країни. Третє – самі аграрії продемонстрували вищу спроможність освоювати грантові механізми, активно користуючись електронними системами подачі документів і залучаючи професійні консультації [2].

Така активізація у залученні грантових коштів свідчить про суттєву трансформацію фінансової моделі аграрного сектору. Грантова підтримка перестає бути лише додатковим засобом, набуваючи статусу одного з

центральної інструментів, що забезпечують життєздатність та розвиток сільськогосподарського виробництва в умовах воєнного стану.

Серед механізмів підтримки, що демонструють найбільшу затребуваність, виокремлюється державний проект «Власна справа». Він передбачає надання мікрогрантів, спрямованих на стимулювання малого підприємництва, у тому числі у сферах агробізнесу та харчової промисловості. Завдяки цій ініціативі, заявники мають можливість залучити фінансування для започаткування чи розширення своєї діяльності, зобов'язуючись при цьому створити нові робочі місця та представити детально пропрацьований бізнес-план.

Практика реалізації цієї програми саме у нашому регіоні підтверджує високий інтерес з боку сільгоспвиробників та приватних підприємців, котрі спеціалізуються на вирощуванні овочевих культур, тваринництві та первинній переробці сировини. Примітно те, що значна частка виділених коштів інвестується у придбання невеликих одиниць сільгосптехніки, облаштування теплиць чи модернізацію сімейних ферм, що безпосередньо впливає на підвищення рівня зайнятості у сільській місцевості.

Таблиця 2.2

Результати реалізації програми «Власна справа» у Кіровоградській області на основі даних Кіровоградського обласного центру зайнятості

Показник	Значення
Кількість переможців програми від старту	178 осіб
Загальна кількість переможців по Україні	близько 15 тис. осіб
Основні сфери діяльності грантоотримувачів	переробна промисловість, торгівля, харчування
Максимальний розмір мікрогранту	до 250 тис. грн
Обов'язкова умова отримання	створення 1–2 робочих місць
Основний механізм подачі заявки	портал «Дія»

Статистика, яка показана на таблиці 2.2, вказує на жваву участь мешканців Кіровоградщини у державному фінансуванні за програмою «Власна справа». Ключовим моментом є те, що ця ініціатива розрахована не

лише на тих, хто вже веде бізнес, а й на тих, хто вперше намагатиметься займатися підприємництвом, відкриваючи шляхи для самозабезпечення громадян навіть під час воєнного стану. Істотна частка виділених коштів іде на потреби переробного сектору, що варто сприймати як сприятливий рух у напрямку нарощування вартості агропромислової продукції та збагачення економічної структури області [6].

Центральною складовою у модернізації аграрного сектору є функціонування Державного аграрного реєстру (ДАР), що виконує роль єдиного електронного ресурсу для подання прохань у рамках переважної більшості програм грантової підтримки. Запровадження цієї системи значно спростило фермерам шлях до отримання державної підтримки, оскільки процес документообігу став однаковим для всіх та зрозумілішим. Завдяки ДАРУ аграрії з Кіровоградської області мають можливість звертатися за коштами на різноманітні сфери — починаючи від дотацій на вирощування культур і розведення худоби, і закінчуючи великими інвестиційними потугами. Досвід свідчить, що попри те, що цифровізація зменшила тягар паперової тяганини, вона водночас створила нове завдання для агропідприємств, підвищивши загальний рівень їхньої обізнаності у цифровій сфері.

Окреме місце в системі фінансової допомоги займає ініціатива від Mercy Corps, яка фінансується міжнародними спонсорами та фокусується на поживленні аграрного виробництва, що зазнало збитків через бойові дії. Завдяки цій програмі в Україні вже допомогу отримали більше ніж 1900 дрібних господарств та понад 200 агрофірм середнього розміру, що демонструє її значний охоплення та реальну ефективність [34].

На території Кіровоградщини ця програма надає підтримку як малим фермам, так і середнім підприємствам, котрі втратили машини, важливі об'єкти чи частину своїх виробничих потужностей. Гранти для середнього агробізнесу інколи можуть сягати 150 тисяч доларів США, проте це вимагає від отримувача часткової участі у фінансуванні. Отримані кошти переважно спрямовуються на відновлення парку техніки, оновлення обладнання та рестарт виробничих

циклів, що як наслідок, дозволяє підприємствам оперативно повернутися до економічної діяльності.

Проекти USAID відіграють ключову роль у забезпеченні ресурсами агропромислового комплексу, зокрема у сфері логістики постачання та розбудови необхідної інфраструктури. Хоча їхня робота в Кіровоградській області здебільшого реалізується через загальнонаціональні ініціативи, їхній позитивний вплив є відчутним. Зокрема, надання допомоги у вигляді посівного матеріалу, добрив та технічних консультацій допомагає фермерам заощадити на витратах під час посівних сезонів. Важливим елементом також є сприяння впровадженню сучасних цифрових рішень та освітніх курсів, які підвищують якість управління агробізнесом [30].

Останніми роками особлива увага приділяється наданню грантів для розвитку господарств закритого ґрунту (теплиць) та плодово-ягідних культур. Ці заходи мають інвестиційний вектор і націлені на довгострокове зміцнення аграрного сектору. У рамках державної підтримки садівництва та тепличного бізнесу передбачено виділення коштів на закладання нових площ плодових та ягідних культур, а також на будівництво високотехнологічних тепличних комплексів.

Вирощування садів та ягідних культур користується значною прихильністю серед програм агрогрантів, що пояснюється їхньою високою маржинальністю та віддачею в довготривалій перспективі. Спираючись на статистику, зібрану Міністерством аграрної політики України та звітність щодо стимулювання малого підприємництва:

- близько чверті – третини (або 25–30%) загального обсягу агрогрантів у рамках ініціатив для розвитку агросектору скеровується саме на плодоовочівництво та ягідництво;
- найбільш типовими до фінансування є такі ініціативи:
 - створення закладів для вирощування яблук,
 - розбудова плантацій чорниці (лохини),
 - організація масивів малини та полуниці;

- стандартний обсяг фінансування, виділеного на ці напрямки, сягає 8 мільйонів гривень (з варіаціями, обумовленими масштабом проекту та розміром ділянки).

З 2022 року тепличне господарство набрало відчутних обертів, зумовлених потребою у гарантуванні продовольством вітчизняного ринку овочами. Згідно з інформацією, наданою програмами «ЄРобота» та ініціативами Міністерства аграрної політики:

- майже 20–25 відсотків аграрних грантів припадає на тепличні ініціативи;
- домінують такі напрямки:
- вирощування овочів у захищеному ґрунті (зокрема, томатів та огірків),
- зелень (як-от кріп, салат),
- а також певний ступінь розвитку квіткового бізнесу;
- сума фінансування в середньому сягає 7 мільйонів гривень на кожен розробку.

Обсяг такої підтримки може сягати вісімдесяти мільйонів гривень для садівництва та до сімдесяти мільйонів гривень для тепличників, за умови обов'язкового співфінансування та створення нових робочих місць. Практика впровадження цих схем у нашому регіоні демонструє поступове зростання кількості проектів у сферах вирощування ягід та інтенсивного садівництва, що відображає зміни у попиті ринку та розширення експортних перспектив [29].

Окремою ланкою виділяються фінансування на розвиток переробних потужностей, які є наріжним каменем для збільшення доданої цінності сільськогосподарської продукції. На Кіровоградщині цей напрям поступово набирає обертів, адже агровиробники починають усвідомлювати потребу відійти від моделі продажу сировини до створення продукції з неї. Підтримку надають на розбудову невеликих переробних об'єктів, олійницьких комплексів, цехів із обробки м'яса та підприємств, що займаються глибокою переробкою зернових. Це не лише сприяє зростанню прибутків агробізнесу, а й знижує його залежність від цінових коливань на світових ринках сировини.

Розвиток переробної галузі визначено як пріоритетний курс, що активно підтримується державою з метою трансформації сировинної економіки у модель, орієнтовану на створення доданої вартості. Ґрунтуючись на статистиці освоєння коштів грантових ініціатив:

- сегмент проєктів, пов'язаних із переробкою, займає значну частку агрогрантів – близько 35–40% (це домінуюча категорія);
- основні сфери, що отримують фінансування, включають:
- обробка зернових та олійних культур,
- виробництво борошняних виробів та олії,
- переробка м'яса,
- молочна промисловість;
- розміри грантової підтримки є такими:
- для суб'єктів малого підприємництва – до 8 000 000 гривень,
- у визначених випадках, коли програми розширені, сума може сягати 16 000 000 гривень [23].

Таблиця 2.3

Узагальнена структура агрогрантів

Напря́м	Ча́стка проє́ктів	Осно́вний ефект
Садівництво та ягідництво	25–30%	довгострокова окупність, експортний потенціал
Тепличне господарство	20–25%	продовольча безпека, швидкий оборот
Переробка продукції	35–40%	найбільша додана вартість і зайнятість

Схема надання грантових коштів у сільськогосподарській галузі України простежує еволюцію від фінансування базового виробництва до стимулювання переробних ініціатив. Левова частка виділених ресурсів спрямовується саме на переробні підприємства, що підкреслює стратегічний намір уряду акцентувати увагу на нарощуванні внутрішньої доданої вартості. При цьому, галузі садівництва та розвитку тепличних комплексів відіграють ключову роль у

забезпеченні продовольчої стабільності та розширенні спектру агробізнесу. Загалом, така модель підтримки зміцнює економічний фундамент аграрного комплексу, хоча доступ до цих механізмів для дрібних господарств вимагає подальшого спрощення й оптимізації (табл. 2.3).

Основою успішної реалізації грантових програм слугує консультативне забезпечення, яке надається як Департаментом агропромислового розвитку, так і організаціями-союзниками. Ця допомога консультативного характеру охоплює інформування про наявні програми, підтримку у формуванні пакету документів, верифікацію потрібної документації, а також роз'яснення умов участі. Досвід доводить: часто саме рівень цієї супровідної діяльності визначає результат у здобутті гранту, оскільки значна частина претендентів не володіє навичками у розробці проєктної документації.

Процес подачі заявок на гранти в межах України, включаючи Кіровоградщину, здебільшого відбувається через електронні системи, такі як портал «Дія» або профільні веб-ресурси фінансових донорів. Ця процедура складається з реєстрації, заповнення апікаційної форми, представлення бізнес-концепції, фахової експертизи проєкту та фінального рішення конкурсного органу. Зазвичай, термін розгляду триває від десяти до тридцяти днів, залежно від особливостей конкретної ініціативи. Слід підкреслити, що переважна більшість проєктів передбачає обов'язкову частку співфінансування, що підвищує рівень відповідальності отримувачів та зменшує ймовірність нецільового використання коштів [5].

Аналіз даних свідчить про суттєве збільшення числа тих, хто отримує фінансову підтримку через гранти в нашому регіоні, особливо серед малих фермерських підприємств. Найбільшу частку займають мікрогранти та програми, сфокусовані на відновленні виробничих потужностей, тоді як інвестиційні гранти є більш селективними через жорсткі вимоги до проєктів. Загалом, показник аграріїв, які залучають грантові ресурси, демонструє щорічне зростання, що свідчить про спроможність сектору адаптуватися до нових ринкових фінансових умов.

Можна констатувати позитивний ефект від реалізації цих грантових ініціатив на Кіровоградщині, адже вони допомагають зберегти виробничі потужності аграрного сектору, породжують нові робочі місця, підштовхують інвестиційну діяльність та частково відшкодовують збитки, що виникли внаслідок бойових дій. Тим не менш, існують певні труднощі: нерівний доступ до інформації, складнощі у підготовці проєктів для невеликих господарств та недостатня фінансова грамотність серед певного кола аграріїв. Це зумовлює необхідність нагально покращувати систему надання консультацій та залучати до супроводу грантових заходів ширший спектр інституційних ресурсів чинної регіональної адміністрації.

Таким чином, практика застосування механізмів грантового забезпечення у Кіровоградській області свідчить про еволюцію до змішаної моделі фінансування агропромислового комплексу, де державні, міжнародні та приватні кошти працюють у тандемі для підтримки стабільності випуску продукції. Обставини воєнного часу лише акцентують важливість цих інструментів, роблячи їх одним із вирішальних чинників для виживання та поступального руху аграрної економіки регіону.

2.3. Оцінка ефективності грантової та дорадчої підтримки агровиробників регіону

Дієвість фінансової та консультаційної допомоги, наданої сільгоспвиробникам на Кіровоградщині, варто оцінювати як сукупний результат взаємодії державних механізмів виділення коштів, інституційної готовності керівних органів та самих суб'єктів господарювання до опанування цих інструментів. В нинішніх умовах воєнного стану та економічної нестабільності, грантові ініціативи стали одним із вирішальних способів стабілізувати аграрний сектор, зокрема для невеликих та середніх підприємств Кіровоградської області. Разом із тим, їхня фактична віддача залежить не лише від кількості влитих грошей, а й від того, наскільки простими є процедури, якісною – інформаційна підтримка та дієвою – супровідна робота.

Стосовно кумулятивної дієвості фінансової підтримки з грантів, у нашій області фіксується явне збільшення використання виділених коштів аграрними суб'єктами господарювання, особливо в контексті державних ініціатив, націлених на стимулювання садівництва, тепличних комплексів, сектору переробки, а також мікрогрантів для малого підприємництва. Згідно з інформацією, наданою профільними департаментами Міністерства аграрної політики та продовольства України, відчутна пропорція грантонабувачів складається із малих фермерських колективів, що спричинило певний процес спрощення правил доступу до капіталу. Однак, результативність такого механізму є нерівномірною: великі агрохолдинги типово володіють більшим обсягом ресурсів для формування необхідної документації та супутніх матеріалів, тоді як малі господарники часто наштовхуються на адміністративні бар'єри.

Аналіз результативності фінансової допомоги, що надається через гранти в Україні, зокрема в рамках державної ініціативи «єРобота», засвідчує: цей інструмент перетворився на один із провідних важелів для заохочення зростання малих та середніх підприємств, охоплюючи також сільгоспвиробників. Згідно з офіційною статистикою, оприлюдненою Мінекономіки, починаючи з моменту імплементації програми у 2022 році й до прогнозних 2024–2025 років, більше двадцяти п'яти тисяч суб'єктів господарювання здобули мікрогранти для старту чи розширення своєї комерційної діяльності. Загальна сума державних коштів, вкладених у рамках цієї програми, сягнула позначки у понад 11 мільярдів гривень, що свідчить про значний рівень фінансового забезпечення підприємницької ланки [14].

Протягом 2025 року хід програми тримався на позитивній хвилі: підприємницька спільнота спромоглася за рік отримати колосальні 2,7 мільярда гривень мікрогрантів, схвалених рішень про фінансування виявилось більше ніж 10,6 тисячі, а завдяки втіленим ідеям очікувалося народження приблизно 17 тисяч нових робочих місць. Усе це яскраво ілюструє активну охоту громадян та комерційних структур користуватися державними важелями підтримки [3].

Важливою складовою є те, що значний обсяг асигнувань спрямовується на заохочення діяльності невеликих та мікропідприємств, котрі досить часто є основою агросектору на місцях, зокрема й на Кіровоградщині. За результатами зробленого дослідження, більше шістдесят відсотків наданих коштів повертаються у бюджет завдяки оподаткуванню, що однозначно засвідчує економічну обґрунтованість цієї програми та її сприятливий вплив на стан фінансів.

Таким чином, грантове фінансування цілком доводить свою здатність забезпечувати не тільки соціальну, а й матеріальну віддачу: воно стимулює створення нових суб'єктів господарювання, покращує ситуацію із зайнятістю та створює додаткові надходження до державної скарбниці. При цьому, розподіл цих ресурсів не можна вважати абсолютно рівномірним, що зумовлено різницею у рівні обізнаності, наявності потрібних управлінських умінь та здатності аграріїв створювати проекти високого рівня.

Складнощі з доступом до грантового фінансування часто пов'язані з надмірною заплутаністю процедур оформлення. Багато хто з аграріїв скаржиться, що вимоги, висунуті до бізнес-планів, фінансової документації та підтверджень життєздатності проектів, надмірно обтяжують господарства, які не мають значного досвіду в управлінні. Ще одним суттєвим бар'єром є необхідність залучення власних коштів (співфінансування), що часто стає непідйомним тягарем для невеликих сільгоспвиробників нашого краю. До того ж, не можна ігнорувати часовий фактор: тривале очікування на розгляд заявок та фінальне погодження фінансування уповільнює здатність аграрного сектору оперативно реагувати на найактуальніші виклики [22].

Обмежена інформованість аграріїв про існуючі механізми грантової підтримки залишається проблемою середнього рівня. Хоча державні відомства, регіональна влада та консультаційні агенції докладають зусиль, значна когорта сільгоспвиробників отримує відомості про ці програми з великою затримкою або ж не встигає повноцінно розібратися в критеріях участі. Це повною мірою стосується малих агроформувань і приватних фермерів, які не мають

постійного доступу до кваліфікованих консультацій чи актуальних електронних ресурсів. Внаслідок цього, інформаційний розрив суттєво нівелює загальну ефективність державної підтримки [21].

Стан функціонування районних служб можна визначити як такий, що задовольняє вимоги, і помітно, що ситуація покращується. Адже з одного боку, аграрні дорадчі та консультаційні служби є надзвичайно важливими у процесі розробки бізнес-планів, допомоги з оформленням документації та підвищення фінансової обізнаності фермерів. Однак, з іншого боку, їхня спроможність обмежується через скруту з фінансуванням, нестачу кваліфікованих фахівців та нерівномірне охоплення теренів. У підсумку складається так, що консультативні послуги надаються переважно у великих громадах, тоді як доступ до них у віддалених сільських місцевостях значно ускладнений.

Щодо труднощів, які виникають при освоєнні грантових проєктів, варто окреслити декілька ключових аспектів. Насамперед, це жорсткі вимоги до документації по використанню отриманих грошей, що накладає додаткові паперові клопоти на тих, хто займається аграрним виробництвом. Далі, нестабільність ринкових цін та чинники воєнного часу значно ускладнюють реалізацію проєктів відповідно до запланованих критеріїв успішності.

По-третє, якщо фермери не володіють належними навичками управління, це призводить або до марнотратного використання виділених коштів, або до зволікань у втіленні задуманого. Окрім того, не можна оминати питання обмеженого доступу до банківських кредитів, які нерідко є необхідними для покриття частки співфінансування грантових схем.

**SWOT-аналіз ефективності грантової та дорадчої підтримки
агровиробників регіону**

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Наявність державних і міжнародних грантових програм підтримки агросектору	Складні процедури подачі заявок і підготовки документації
Зростання кількості отримувачів грантів серед малих і середніх фермерів	Низький рівень фінансової та управлінської грамотності частини фермерів
Розвиток цифрових платформ для подачі заявок	Нерівномірний доступ до інформації в сільських територіях
Функціонування дорадчих служб та консультаційних центрів	Обмежене фінансування та кадровий дефіцит дорадчих структур
Підтримка інноваційних проєктів (садівництво, теплиці, переробка)	Високе адміністративне навантаження після отримання грантів
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Подальша цифровізація процесів отримання грантів	Воєнні ризики та руйнування аграрної інфраструктури
Залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги	Економічна нестабільність та інфляційний тиск
Розвиток сільськогосподарських кооперативів	Скорочення бюджетного фінансування програм підтримки
Посилення ролі дорадчих служб на місцях	Міграція населення та дефіцит кадрів у сільській місцевості
Підвищення цифрової грамотності фермерів	Нерівний доступ до банківського кредитування для співфінансування

Проведений у таблиці 2.4 SWOT-аналіз ефективності грантової та дорадчої підтримки дозволяє структурувати ключові аспекти. До позитивних рис належать: наявність державних механізмів підтримки, збільшення кількості отримувачів грантів, розвиток електронної платформи для подачі заявок та поступове розширення мережі консультаційних служб. Негативні моменти включають: надмірну складність процедур, нерівномірність доступу до інформації, недостатню фінансову стійкість фермерів та обмеженість

консультаційних ресурсів. Потенційні можливості полягають у подальшій цифровізації процесів, залученні міжнародної допомоги, розвитку кооперативних структур та підвищенні професійної підготовки аграріїв. Загрози ж складають воєнні небезпеки, економічна нестабільність, відтік сільського населення та потенційне скорочення державного фінансування цих програм [28].

Оцінка результатів грантової та дорадчої допомоги свідчить про загальний позитивний вплив на розвиток аграрного сектору регіону, хоча цей потенціал не розкритий повністю. Програми сприяють оновленню виробничих потужностей, урізноманітненню агробізнесу та зростанню зацікавленості інвесторів, але їхній ефект гальмується інституційними та організаційними перешкодами. Найбільший простір для поліпшення результативності бачиться у спрощенні заявочних процесів, розширенні охоплення фермерів інформацією, посиленні місцевої дорадчої роботи та впровадженні комплексних цифрових сервісів для агропідприємств [12].

Отже, грантове фінансування та консультаційна допомога є ключовим рушієм для розвитку агропромислового комплексу регіону, проте їхня дієвість безпосередньо залежить від усунення системних перешкод, пов'язаних із доступністю, інформаційним забезпеченням та бюрократичною складністю. Підвищення віддачі можливе лише через комплексний підхід, що поєднуватиме фінансові стимули, інституційне зміцнення дорадчих структур та цифровізацію механізмів державної підтримки.

3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ

3.1. Проблеми та бар'єри реалізації грантових програм в аграрному секторі

Хоча державні системи фінансування агросектору України активно розвиваються, зокрема завдяки таким проєктам як «єРобота», їхня ефективність на практиці у різних областях є нерівномірною. Аналіз того, як грантові програми працюють у регіонах, свідчить: окрім позитивних зрушень, фермери, особливо невеликі та середні виробники, стикаються з низкою системних бар'єрів, що обмежують їм доступ до коштів. Ці труднощі стосуються інституційного рівня, питань управління та інформування, а також аспектів безпеки.

Ключовою перешкодою залишається надмірно громіздка бюрократія у процесі отримання грантів. Навіть при заявленому переході до електронної подачі документів, фактичне виконання програм вимагає від аграріїв значних зусиль на оформлення — починаючи від створення бізнес-планів та фінансового обґрунтування, аж до доведення наявності активів та відповідності усім встановленим вимогам.

Насправді це призводить до того, що агробізнесмени змушені витратити левову частку свого часу не на безпосередню діяльність чи впровадження чогось нового, а на оформлення усього необхідного паперу та узгодження його. За оцінками експертів аграрного консалтингу, процес збору повної комплектації документів може займати від кількох тижнів до кількох місяців, що стає справжнім випробуванням для невеликих фермерських господарств, які мають обмежені ресурси для адміністрування [16].

Тісно пов'язаною проблемою є й труднощі з підготовкою потрібного пакету документів. Умовами грантів часто передбачається скрупульозна фінансова звітність, обґрунтування економічної доцільності ініціативи та прогнози очікуваних наслідків. Для багатьох сільгоспвиробників, особливо тих,

що працюють у віддалених сільських місцевостях, характерною є відсутність практики у сфері фінансового прогнозування та розробки інвестиційних планів. Це, у свою чергу, змушує їх покладатися на сторонніх радників чи консультаційні організації, доступ до яких є нерівномірним. Як наслідок, програми, які офіційно позиціонуються як відкриті, фактично стають доступнішими для тих, хто вже має навички управління та фінансової грамотності, посилюючи нерівність у аграрному секторі [30].

Окремої уваги варте питання перешкод, пов'язаних із цифровізацією. Хоча впровадження електронних платформ, як-от «Дія», значно спростило процес подання документів порівняно з попередніми паперовими формальностями, рівень цифровізації в аграрному секторі все ще неоднорідний. Частина аграріїв, особливо особи старшого віку або ті, хто працює у сільській місцевості з поганим покриттям мережі, стикаються з обмеженим доступом до електронних сервісів, браком цифрових умінь чи нестабільною роботою інтернету. У підсумку цифровізація, яка мала б полегшувати доступ, несподівано створює новий розрив у здатності отримати державну допомогу.

Ключовою системною проблемою є брак достатнього інформування агровиробників. Незважаючи на наявність офіційних каналів комунікації від Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства економіки та обласних органів влади, значна частина фермерів дізнається про доступні грантові програми із запізненням або отримує неповну інформацію. Це особливо стосується дрібних господарств, які не мають сталої підтримки від професійних консультаційних служб. Як наслідок, виникає асиметрія в інформаційному полі, що гальмує здорову конкуренцію за фінансування та знижує результативність загальної системи підтримки.

Суттєвим фактором, що впливає на впровадження грантових програм, є воєнні ризики та загальна нестійкість безпекової ситуації в Україні. В умовах повномасштабної агресії аграрний сектор потерпає від посилених загроз руйнування інфраструктури, збоїв у логістиці, мінної небезпеки та втрати виробничих активів. Це безпосередньо позначається на спроможності

агропідприємств дотримуватися умов грантових угод, включно з виробничими цілями, термінами реалізації та фінансовими показниками. Більше того, воєнний стан унеможлиблює довгострокове планування інвестиційних проєктів, зменшуючи інвестиційну привабливість агросектору навіть за наявності державної допомоги [1].

Ще однією суттєвою перешкодою є неоднаковість доступу до грантових програм для невеликих сільськогосподарських виробників. Попри те, що програми типу «Робота» офіційно орієнтовані на малий та середній бізнес, на ділі спостерігається, що переможцями найчастіше стають ті господарства, які краще організовані та мають більше ресурсів. Це пояснюється спроможністю більших чи середніх агропідприємств щодо кадрового забезпечення, навичками у підготовці документів для проєктів та наявністю фінансових консультантів. Дрібні ж фермери нерідко не можуть виділити кошти на співфінансування, що є обов'язковою вимогою у більшості випадків, що, власне, автоматично зменшує їхні перспективи отримати грант.

Якщо підсумовувати, то можна стверджувати: бар'єри стосовно отримання грантів у аграрній сфері мають системний характер, формуючись на перетині бюрократичних формальностей, процесів цифровізації, інформаційного дефіциту та поточних загроз безпеці. Сукупний ефект від цих чинників призводить до того, що державна допомога не реалізується у повному обсязі, а ефективність програм кардинально різниться, залежно від розміру агробізнесу, рівня компетентності керуючих та наявності необхідних активів.

Для подолання згаданих труднощів потрібен багатовекторний підхід, який повинен охоплювати полегшення бюрократичних норм, посилення можливостей консультаційних сервісів, підвищення рівня обізнаності аграріїв у питаннях цифри та фінансів, а також пристосування механізмів надання грантів до реалій воєнного часу. Лише через послідовну трансформацію інституційного підґрунтя можливо досягти повної відкритості грантової підтримки та підвищити її результативність у майбутньому.

3.2. Перспективи розвитку дорадчої та інформаційної підтримки агровиробників

Подальший прогрес аграрного сектору України значною мірою залежить не лише від обсягів фінансового забезпечення, але й від якості надання інформаційно-консультативних послуг виробникам. В умовах сучасної перебудови аграрної економіки, цифровізації державного управління та входження на європейський ринок саме система дорадництва виступає вирішальним важелем для підвищення раціональності використання ресурсів, включно із грантовими коштами. Її розвиток визначатиме, наскільки агровиробники зможуть пристосуватися до нових вимог – технологічних, ринкових та регуляторних.

Один із найбільш багатообіцяючих шляхів – це поглиблення цифровізації консультативної та інформаційної допомоги. Хоча цифрові інструменти вже зараз змінюють характер взаємодії між владою та агровиробниками, їхній потенціал ще не використано повністю. Застосування цифрових рішень сприяє зниженню адміністративних витрат, прискорює доступ до потрібної інформації та мінімізує вплив людського фактора при прийнятті рішень. Важливою є розробка інтегрованих цифрових платформ, які б об'єднали грантові програми, консультаційні послуги, ринкову аналітику та навчальні матеріали в єдиному середовищі. У перспективі це створить більш відкриті та доступні умови для всіх категорій агробізнесу [26].

Особливого значення набувають онлайніві платформи як засіб для швидкої комунікації та доступу до знань. Наразі державні сервіси, зокрема «Дія», слугують основним каналом для подання заявок на гранти, проте потенціал полягає у розширенні їхніх функцій. Було б доцільно запровадити персоналізовані кабінети для агровиробників, де були б доступні рекомендації щодо програм підтримки, автоматизований розрахунок потенційної вигоди від участі у грантах та система супроводу проєктів у режимі реального часу. Подібні рішення активно використовуються у країнах ЄС у рамках концепцій Smart Farming та цифрової аграрної політики [33].

Окремої уваги заслуговує питання створення і розбудови місцевих (регіональних) інформаційно-дорадчих пунктів. Зважаючи на вагому територіальну дисперсію в Україні, такі осередки здатні забезпечити рівномірний доступ аграріїв у сільській місцевості до необхідних відомостей. Роль цих установ має виходити за межі простого консультування й охоплювати активну освітню складову: інформування про доступні грантові можливості, надання фахової допомоги у формуванні проєктної відповідності та супровід заявників упродовж усього циклу реалізації ініціатив. Масштабування мережі подібних структур сприятиме зменшенню диспропорцій у доступі до інформаційних ресурсів між великими агрохолдингами та малими фермерськими господарствами.

Впровадження систематичних навчальних модулів для сільськогосподарських виробників є невід'ємною складовою прогресу. Досвід показує, що недостатній рівень фінансової грамотності та управління часто стає головною перешкодою для успішної участі у грантових конкурсах. Тому необхідно активно розвивати як короткострокові, так і тривалі освітні програми, сфокусовані на розвитку навичок у царині бізнес-планування, проєктного менеджменту, освоєння цифрових рішень та аграрної економіки. Реалізація таких навчальних курсів може відбуватися у форматі співпраці між державою, науковими закладами та міжнародними партнерами. Найбільш дієвими є комбіновані (змішані) формати навчання, що поєднують аудиторну роботу та дистанційне опрацювання матеріалу, гарантуючи таким чином гнучкість та охоплення фермерів [15].

Піднесення ефективності дорадчих служб є ще одним критичним чинником для покращення результативності аграрної політики. У сучасному контексті їм слід трансформуватися з базових консультативних відділів у комплексні центри підтримки агробізнесу, що спеціалізуються на управлінських та інноваційних аспектах. Це вимагає розширення їхніх функціональних обов'язків: від сприяння у створенні документації до становлення стратегічними партнерами у розвитку господарств, включаючи

інтеграцію інноваційних рішень, оптимізацію операційних витрат та експансію на нові ринки збуту. Зміцнення фінансової бази та кадрового забезпечення цих структур є критично важливим для забезпечення рівноцінного доступу до якісних консультаційних послуг у всіх регіонах держави [17].

Напрямок, що виглядає надзвичайно перспективним, однак в Україні на даний момент майже повністю відсутній у реалізації, — це створення персоналізованої системи аграрного консультування, котра б спиралася на можливості штучного інтелекту. Дана система мала б виступати в ролі віртуального радника для кожної агрофірми, формуючи специфічні настанови щодо того, які грантові програми найкраще обрати, як оптимально організувати виробничі процеси, як оцінити існуючі ризики та як здійснювати фінансове планування.

Ці цінні поради створювалися б після всебічного опрацювання інформації про стан земельних угідь, специфіку клімату, актуальні ринкові котирування та минулі показники результативності роботи самого господарства. Завдяки такому методу стало б можливим замінити універсальні рекомендації на цілеспрямоване, точкове керівництво зростанням агробізнесу.

У рамках цієї системи власник агробізнесу мав би у розпорядженні не просто довідкові відомості, а вже сформовані моделі траєкторії розвитку свого підприємства, включаючи прорахований прогноз окупності вкладень та визначення потенційного рівня небезпек. Це, у свою чергу, звело б до мінімуму кількість тих проєктів у межах грантових ініціатив, які є або не оптимальними, або надмірно ризикованими.

Окрім того, великі перспективи має запровадження опції «цифрового супроводу гранту». Це означало б, що кожен отримувач фінансування автоматично включався б до інтелектуальної системи моніторингу, яка б у режимі реального часу аналізувала виконання ключових показників та надавала оперативні поради щодо необхідності корекції управлінських рішень. Фактично, це трансформувало б функцію держави із лише контролюючої на інтелектуально-партнерську.

Іншим, досить неординарним кроком, могло б стати створення регіональних аграрних «екосистем даних». У цих хабах фермери на добровільних засадах об'єднували б свої виробничі дані для формування масштабних аналітичних зведень, доступних усім членам системи. Це дало б можливість прогнозувати врожайність, ціноутворення та ефективність інвестування не на рівні окремого фермерства, а в межах цілого регіону, тим самим перетворюючи дорадчу функцію з реактивної моделі на проактивну, прогнозно-управлінську парадигму розвитку аграрного сектору.

Вирішальну роль у формуванні сучасної системи дорадчої допомоги відіграє міжнародний досвід. У країнах Європейського Союзу, зокрема в рамках Спільної аграрної політики (CAP), діє розгалужена система Agricultural Advisory Services, яка об'єднує державні, приватні та наукові установи [31]. Її особливістю є акцент на інноваційності, екологічній стійкості та цифровій трансформації агросектору. Значна увага приділяється формуванню мереж знань, що поєднують фермерів, науковців та консультантів. Запровадження подібних підходів в Україні дозволить підвищити ефективність використання ресурсів та пришвидшити входження у європейський аграрний простір.

Важливо наголосити, що перспективи розвитку системи надання інформації та консультацій безпосередньо залежать від посилення інституційної бази держави. У разі відсутності стабільного бюджетного забезпечення, злагодженої комунікації між державними органами та активного долучення приватного бізнесу, обсяг здійснення окреслених планів матиме суттєві обмеження. З огляду на це, першочерговим завданням є створення цілісної архітектури, яка б інтегрувала цифрові рішення, освітні проекти та інфраструктурні мережі на місцях для підтримки тих, хто займається агровиробництвом.

Якщо підбити загальний підсумок, то варто констатувати: еволюція системи надання агровиробникам консультативної та інформаційної підтримки є визначальним елементом для підвищення конкурентоспроможності аграрного комплексу нашої країни. Для її успішного втілення необхідний всеохоплюючий

план дій, що охоплює перехід на цифрову основу, розширення спектру послуг, доступних через мережу, зміцнення місцевих консультаційних центрів, запровадження новітніх навчальних курсів, а також адаптацію світових кращих практик до нашої вітчизняної обстановки. Лише всебічна модернізація цієї системи гарантує агровиробникам рівномірний доступ до необхідних знань, передових технологій та фінансових ресурсів, необхідних для подальшого розвитку.

3.3. Шляхи підвищення ефективності діяльності департаменту агропромислового розвитку КОВА щодо реалізації грантових програм

Нинішні умови, у яких змушений працювати аграрний сектор України, диктують необхідність не лише підтримувати чинні важелі допомоги для сільгоспвиробників, а й вибудовувати нові підходи до форматування грантової підтримки, забезпечення інформаційного забезпечення та налагодження ефективної комунікації між державними органами, міжнародними донорами та аграрним підприємництвом.

У часи воєнного стану першочергового значення набуває доступність фермерських структур до різноманітних грантових можливостей, адже вагома частина аграріїв стикається із серйозними фінансовими викликами, дефіцитом обігових коштів, перешкодами у логістиці та обмеженою можливістю отримати ґрунтовну експертну консультацію. З огляду на цю реальність, удосконалення функціонування на місцях, а саме Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації, що координує в регіоні низку програм допомоги аграріям, мусить бути серед ключових напрямків розвитку системи підтримки агропромислового комплексу.

Дані, отримані внаслідок наукового дослідження, демонструють, що незважаючи на наявність великої кількості державних та міжнародних грантових пропозицій, певна частина фермерських господарств не користується цими фінансовими можливостями. Причинами є заплутані процедури подачі документів, недостатня обізнаність, брак консультаційного супроводу та

обмежений доступ до актуальної інформації. Ця проблема особливо гостро стоїть перед невеликими фермерськими господарствами та сільськими агровиробниками, які неспроможні самостійно готувати грантову документацію через брак кадрів та фінансів. Відтак, формування цілісної регіональної системи інформаційно-консультаційної підтримки агросектору має стати ключовим напрямом для підвищення ефективності функціонування департаменту [21].

Щодо слухних ідей, то варто було б запровадити уніфіковану обласну дорадчу установу, покликану надавати фінансову допомогу (гранти) для аграрного сектору. Такий осередок, що міг би функціонувати під егідою відповідного департаменту, забезпечував би агропідприємствам комплексний супровід протягом усього циклу участі у грантових змаганнях. Ключовим завданням цього центру було б безкоштовне консультування щодо наявних схем підтримки, сприяння у складанні бізнес-планів, належному оформленні пакетів документів для заявок, підготовці фінансової документації, а також контролі за виконанням проєктів, профінансованих за рахунок грантів.

Обґрунтування створення такого центру полягає у тому, що багато фермерських господарств фактично не мають постійного доступу до кваліфікованих консультаційних послуг. Нерідко аграрії дізнаються про грантові можливості вже після закриття прийому заявок або не можуть належно оформити необхідні папери через складність регламентів. Створення єдиного консультаційного хабу дозволить уніфікувати інформаційну підтримку, забезпечити своєчасне інформування аграріїв та підвищити якість освоєння грантових коштів у межах регіону.

Невід'ємною частиною оновлення системи допомоги аграрному сектору має бути переведення у цифрову форму усіх етапів супроводу грантових ініціатив. У нинішню еру цифрові технології постають одним із визначальних важелів для покращення якості управління, зниження бюрократичного навантаження та гарантування прозорості усіх процедур. З огляду на це,

розробка електронного майданчика для цифрового обслуговування грантових програм на рівні областей є логічним кроком [13].

Цей майданчик повинен містити електронний інтерфейс для агропідприємств, завдяки якому сільгоспвиробники зможуть знаходити інформацію про чинні гранти, надсилати заявки, додавати потрібні файли, отримувати фахові консультації та контролювати хід опрацювання своїх пропозицій. Центральним елементом цієї системи має стати система автоматичного інформування аграріїв про запуск нових програм підтримки, кінцеві терміни подання документації та будь-які корективи у фінансових умовах [25].

Впровадження цифрового супроводу дасть змогу суттєво зекономити час агровиробників, мінімізувати кількість помилок у документах та покращити доступність грантових можливостей для дрібних фермерських господарств. Цифровізація сприятиме формуванню єдиної бази даних щодо грантової допомоги агропромислому комплексу області, що оптимізує аналітичну роботу та контроль за виконанням програм.

Однією з нагальних проблем поточної системи підтримки аграріїв є нерівномірний доступ до консультацій між міськими та сільськими місцевостями. Значна частина фермерських господарств, особливо у віддалених громадах, має обмежені можливості для отримання професійної оперативної інформації щодо участі у грантових конкурсах. Тому доцільно запровадити функціонування виїзних дорадчих груп, які надаватимуть консультації безпосередньо на місцях у територіальних громадах області.

До складу таких груп варто включити представників департаменту, фахівців із дорадництва, економістів, юристів та експертів із підготовки грантових пропозицій. Головною метою мобільних груп має стати проведення консультацій, освітніх заходів, надання практичної допомоги агровиробникам та розповсюдження інформації про доступні програми підтримки. Особливо важливим є залучення до роботи таких груп представників міжнародних

організацій та донорських структур, що забезпечить прямий зв'язок між агровиробниками та потенційними фінансувальниками [20].

Накопичений досвід низки європейських держав чітко засвідчує значну дієвість виїзного консультування, особливо у місцевостях, де переважають невеликі фермерські господарства. В умовах воєнного часу такий підхід здобуває особливої ваги, адже він дає змогу блискавично реагувати на запити аграріїв та забезпечувати доступ до фахових порад навіть у найвіддаленіших селах.

Ключовим напрямком для посилення результативності роботи служби є спрощення процедур доведення інформації про грантові можливості до агровиробників. На цей час значна частина відомостей про програми підтримки подається у заплутаній юридичній термінології, що ускладнює її сприйняття для фермерських спільнот. Окрім того, ці відомості нерідко з'являються на різнопланових цифрових платформах, що створює бар'єри для швидкого знаходження потрібної інформації [13].

Зважаючи на вищевикладене, доцільним кроком є створення уніфікованої системи для інформування про грантові ініціативи, застосовуючи найбільш зрозумілі та доступні методи зв'язку. Зокрема, слід залучати короткі практичні посібники, чіткі інструкції щодо подачі заявок, відеоматеріали з поясненнями, віртуальні зустрічі та навчальні ресурси у форматі запитань-відповідей. Важливим каналом комунікації тут можуть стати соціальні мережі, месенджери, офіційні вебсторінки місцевих громад та електронна пошта [13].

Особливої актуальності набуває створення регіонального реєстру грантових можливостей для агропромислового сектору Кіровоградщини. Цей реєстр повинен містити актуальні відомості про державні, міжнародні та приватні програми підтримки, критерії участі, часові рамки подачі документів, обсяги фінансування та приклади успішних реалізованих ініціатив. Доступ до цього реєстру має бути відкритим для всіх агровиробників області.

Створення обласного реєстру дозволить значно покращити рівень обізнаності аграріїв та впорядкувати інформацію про доступні фінансові

джерела. Крім того, така система може стати важливим аналітичним інструментом для департаменту, оскільки дасть змогу оцінювати активність агровиробників, популярність певних програм та результативність освоєння грантових ресурсів.

Один із перспективних шляхів удосконалення роботи Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА – це запровадження механізму «рейтингу громад за грантами у сфері агро». Ідея полягає у формуванні відкритого індексу активності громад області щодо залучення зовнішнього фінансування (грантів) для аграрного розвитку. До цього рейтингу можна включати такі показники, як число поданих та успішно реалізованих проєктів, обсяги залучених коштів, створення нових робочих місць, а також рівень розвитку фермерства та кооперативних об'єднань. Такий підхід повинен стимулювати громади до активнішої взаємодії з міжнародними донорами, залучення інвестицій та розробки власних стратегій для місцевого агробізнесу. Публікація результатів також сприятиме здоровій конкуренції та підвищить ефективність освоєння грантових ресурсів.

Варто розглянути впровадження новаторського рішення у вигляді інтелектуальної системи «Аграрний грантовий навігатор», що базується на штучному інтелекті. Дана цифрова платформа матиме спроможність автоматично оцінювати профіль агроформування (зокрема, його земельні площі, сферу діяльності, фінансову спроможність, наявність обладнання та існуючі потреби) та підбирати найбільш доречні грантові ініціативи. Ця розробка могла б у динамічному режимі збирати переліки актуальних грантів, сприяти формуванню чорновиків заявочної документації та надсилати сповіщення щодо граничних термінів подачі. По суті, це забезпечить перехід від загального інформування сільгоспвиробників до персоналізованого консультування та підтримки кожного окремого домогосподарства.

Слід також започаткувати на теренах області влаштування так званих «модельних грантових агропідприємств». Їхнім основним призначенням буде практична демонстрація ефективного впровадження ініціатив у таких напрямках,

як тепличне господарство, переробна галузь, високоточне рільництво чи застосування енергоощадних рішень. Нерідко фермери виявляють недовіру до нових програм не через дефіцит фінансування, а через брак довіри та відсутність чіткого розуміння механізмів реалізації проєктів. Ці показові господарства стануть функціональними освітніми хабами, де сільгоспвиробники зможуть наочно оцінити віддачу від грантових коштів, фінансову привабливість та реальний строк повернення інвестицій [26].

Іншою слушною думкою є запуск програми «грантові ментори». Це передбачає, що фермери та підприємці, які вже мають успішний досвід у впровадженні грантових проєктів, будуть надавати консультації тим, хто тільки починає. Аграрії, як відомо, схильні більше довіряти настановам від своїх досвідчених колег, аніж офіційним інструкціям чи роз'ясненням від чиновників. Така модель, у свою чергу, допоможе створити на місцях професійну спільноту взаємопідтримки та пришвидшить поширення дієвих методів використання грантів.

Особливої уваги, безумовно, потребує ідея «оцінки потреби громад у грантовій підтримці». Як показує досвід, часто грантові гроші витрачаються без ясного розуміння того, які нагальні проблеми існують у певних місцевостях. Це тягне за собою фінансування стандартних, шаблонних ініціатив, які не дають стійкого результату в перспективі. Систематичне здійснення такого аналізу дасть змогу визначити найгостріші (критичні) сфери для розвитку сільського господарства у межах кожної територіальної громади та розробляти унікальні, персонально адаптовані набори доступних грантових програм.

Ключову роль відіграватиме запуск регіональної ініціативи під назвою «Сприяння ветеранам та внутрішньо переміщеним особам у сільськогосподарському підприємстві за допомогою грантів». Очікується, що після закінчення воєнних дій аграрний сектор може перетворитися на головний вектор для успішної реінтеграції ветеранів. Наразі чинні програми переважно не беруть до уваги особливості роботи саме з цією соціальною групою. Від Департаменту потрібна ініціатива щодо організації цільових навчальних курсів,

спрощених процедур подання заявок на гранти та виділення окремих консультаційних платформ для осіб, зацікавлених у започаткуванні власної агрофірми.

Окрім того, вбачається багатообіцяючим розроблення системи, що прогнозуватиме потреби агропромислового комплексу області у грантовому фінансуванні, спираючись на аналіз наявних даних. Використання складових штучного інтелекту і методів економічного моделювання дозволить завчасно окреслювати ті сфери агровиробництва, котрі потребуватимуть першочергової допомоги у перспективі найближчих років. Це, своєю чергою, надасть Департаменту змогу не просто реагувати на актуальні звернення, а й формувати далекоглядну стратегію з приваблення міжнародних коштів та стимулювання розвитку сільського господарства на території області.

Запропоновані заходи мають всеохоплюючий характер і націлені не лише на зростання обсягів освоєних грантів, а й на формування іншої парадигми управління аграрним сектором на місцевому рівні. Їхнє впровадження трансформує грантову допомогу з поодинокого фінансового інструменту у налагоджений механізм оновлення агропромислового комплексу, посилення спроможності громад і нарощування економічної стабільності регіону у відповідь на поточні виклики.

Окрему увагу слід зосередити на розвитку партнерських відносин із закордонними установами та донорами. В умовах воєнного стану саме міжнародна допомога стала одним із ключових джерел фінансування агропромислового комплексу України. Однак успішність впровадження міжнародних програм значною мірою залежить від якості координації між обласними владними структурами та міжнародними стейкхолдерами.

З огляду на вищевикладене, слушним кроком буде створення стабільної платформи для партнерства між департаментом та різноманітними міжнародними установами, як-от Mercy Corps, ФАО, USAID та низка інших організацій, які впроваджують заходи з допомоги українському агросектору. Така взаємодія повинна виходити за межі простого інформування про доступні

гранти, включаючи спільне виконання освітніх, дорадчих та капіталовкладенських ініціатив [32].

Надалі, значний потенціал має залучення закордонних партнерів до укладання регіональних планів для зростання галузі переробки, стимулювання об'єднання зусиль (кооперації), впровадження новітніх технічних рішень та цифровізації сільськогосподарського виробництва. Надзвичайної важливості набуває сприяння тим начинанням, що фокусуються на виробництві товарів з більшою кінцевою вартістю, розвитку місцевих переробних потужностей та формуванні нової зайнятості у сільській місцевості.

Ще одним важливим кроком є необхідність впровадження механізму оцінки того, наскільки успішно виконуються грантові програми на рівні областей. Такий механізм повинен передбачати відстеження таких критеріїв, як число фермерських господарств, яким було надано допомогу, кількість новостворених робочих позицій, обсяги залучених фінансових вкладень, зміни у розвитку сільськогосподарських підприємств, а також реальне застосування виділених грантових коштів. Використання подібного набору метрик дозволить зробити програми підтримки більш відкритими та дасть змогу розробити обґрунтовані напрямки для подальшого покращення роботи самого департаменту [31].

Отож, аби Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА міг працювати ефективніше стосовно грантових програм, необхідне впровадження цілісного бачення, яке би збалансовано об'єднало посилення консультаційних послуг, переведення процесів у цифровий формат, покращення надходження відомостей та поживлення міжнародної взаємодії. Запровадження цих заходів дозволить сільгоспвиробникам легше діставати грантову підтримку, підштовхне зростання мікро- та середнього агробізнесу, укріпить фінансову стійкість області і забезпечить невпинний рух аграрного сектору вперед у нелегких сучасних реаліях.

ВИСНОВКИ

При розробці випускної кваліфікаційної роботи здійснено детальне вивчення теоретичних концепцій, аналітичних звітів та реальних прикладів роботи систем надання фінансової підтримки у формі грантів для аграрного сектору, з акцентуванням уваги на Кіровоградщині та Департаменті агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації. Крім того, були визначені напрямки удосконалення цих механізмів з урахуванням сучасних економічних та безпекових загроз. Набуті висновки дають змогу скласти повне уявлення про значення грантових програм для зростання сільськогосподарської діяльності, зробити оцінку їхньої ефективності на практиці та окреслити недоліки в інституційній підтримці.

У першому розділі ми заглибилися у теоретичні основи та організаційні моменти, пов'язані з наданням грантової допомоги аграрній галузі. На початку ми дослідили, що саме являє собою аграрна сфера, наголошуючи на її ключовому значенні для економіки України.

Стало зрозуміло, що агросектор не лише продукує товари, а й виконує життєво важливу соціоекономічну роль: він забезпечує продовольчу незалежність країни, допомагає формувати експортні можливості та створює робочі місця у сільській місцевості. З огляду на військові дії та зміни у структурі економіки, значення агропромислового комплексу значно підвищилося, оскільки він слугує гарантом стабільності внутрішнього ринку та притоку валютних коштів.

Особливу увагу приділено аналізу організаційної та функціональної будови Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації. З'ясовано, що департамент виконує центральну координуючу функцію у впровадженні державної аграрної політики на регіональному рівні, забезпечуючи взаємодію між агровиробниками, державними установами та інституціями, що надають підтримку. Під час дослідження було встановлено, що дієвість департаменту значною мірою залежить від рівня цифровізації його робочих процесів, наявності

кваліфікованих кадрів та здатності оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Окрім того, у першому розділі було представлено теоретичні засади грантової підтримки як фінансового важеля для аграрного сектору. Встановлено, що грантові ініціативи слугують додатковим фінансовим потоком, який не підлягає реверсу, і метою його є стимулювання прогресивного розвитку, модернізації виробничих фондів та посилення змагальності агрофірм.

Сформульовано, що порядок виділення грантів складається з кількох стадій: формування програм, подання пропозицій, оцінювання проєктів, надання коштів та подальший контроль за досягнутими показниками. Разом із цим, було з'ясовано, що результативність такого підходу значною мірою залежить від відкритості процесів, наявності необхідної документації та спроможності управлінських структур, які відповідають за впровадження цих механізмів.

На основі теоретичних роздумів дійшли наступного розуміння: фінансова допомога, що надається у формі грантів для аграрного сектору, постає як хитросплетіння різних рівнів, яке вимагає безперервного поліпшення, беручи до уваги як міжнародні практики, так і впровадження сучасних цифрових рішень, а також потреби тих, хто безпосередньо займається виробництвом на місцях. Було також з'ясовано, що простежується певна невідповідність між офіційними правилами та тими реаліями, як ці грантові інструменти застосовуються на практиці, що, своєю чергою, шкодить загальній результативності цих заходів.

У другій часті розглядали способи, якими надається фінансова допомога сільськогосподарському комплексу Кіровоградщини. З'ясувалося, що агропромисловий комплекс цієї території досі утримує важливе місце в економіці області, забезпечуючи значну частку агропродукції, проте водночас стикається із серйозними викликами: загрозами, пов'язаними з війною, перебоями у перевезеннях, збільшенням собівартості виробленого та скрутним становищем із залученням капіталу.

Згідно з оглядом того, як застосовуються грантові проєкти, бачимо, що в нашому краю діє чимало державних та міжнародних програм, мета яких – підтримати невеликі та середні агропідприємства, сприяти становленню ферм, надати допомогу переробному сектору й інтегрувати новітні розробки. Однак, при цьому вдалося встановити, що участь аграріїв у цих ініціативах відбувається нерівномірно. Як головні чинники такого стану речей визнано: недостатнє обізнання тих, хто міг би отримати підтримку, заплутаність у процесах оформлення паперів, обмежені можливості отримати кваліфіковану пораду та брак навичок користування сучасними цифровими засобами у деяких сільгоспвиробників.

Аналіз ефективності наданої грантової та експертної допомоги засвідчив: хоча ми бачимо успішні випадки оновлення окремих сільськогосподарських підприємств, збільшення обсягів виробництва та впровадження інноваційних рішень, сукупний ефект від грантових ініціатив залишається дефрагментованим. З'ясувалося, що відсутній сталий механізм відстеження наслідків завершених проєктів, через що стає неможливим коректно прорахувати їхню фактичну фінансову віддачу. До того ж, експертний супровід агросектору здійснюється епізодично й не досягає всіх потенційних бенефіціарів, що, своєю чергою, знижує рівень підготовки документів для отримання фінансування.

Таким чином, у другій частині встановлено, що попри активну грантову політику в регіоні, присутній низка системних проблем, пов'язаних із доступністю програм, інституційною спроможністю та інформаційною нерівністю між державними структурами та агровиробниками.

У третій частині було визначено вектори вдосконалення надання грантової підтримки аграрному сектору регіону. Під час дослідження проблем та перешкод у реалізації грантових програм з'ясовано, що ключовими гальмуючими факторами є надмірна складність адміністративних процедур, недостатній рівень інституційної взаємодії, обмежена інтеграція цифрових

сервісів, а також нерозвиненість системи супроводу заявників на всіх етапах участі у грантових ініціативах.

Напрями вдосконалення дорадчих та інформаційних послуг для аграріїв окреслено як ключові для підвищення дієвості системи грантової підтримки. Обґрунтовано необхідність впровадження більш еластичної моделі супроводу, що охоплюватиме застосування цифровізованих майданчиків, мобільних дорадчих сервісів, віддаленого навчання та об'єднаних інформаційних джерел. Значного значення набуває поглиблення персоналізованого консультування, спрямованого на дрібні фермерські господарства, які стикаються з дефіцитом ресурсів для належного оформлення грантових пропозицій.

В рамках третього пункту окреслені напрямки для вдосконалення роботи Департаменту агропромислового розвитку стосовно виконання грантових програм. А саме, аргументовано потребу у створенні уніфікованої електронної системи для подачі грантових пропозицій, яка б гарантувала відкритість процедур, автоматизацію звіряння документів та моніторинг стадій реалізації ініціатив. Крім того, акцентовано увагу на потребі зміцнення взаємодії між різними державними структурами, залученні комерційних суб'єктів до надання експертної підтримки та запровадженні механізму вимірювання результативності грантів, базованого на встановлених ключових індикаторах.

Особливо виділено те, що підвищення віддачі від грантової підтримки не досяжне без вкладень у розвиток людського потенціалу, насамперед шляхом підвищення компетентності співробітників відповідальних структур та самих аграріїв у питаннях керівництва проєктами, фінансового прогнозування та застосування сучасних цифрових інструментів.

Підсумовуючи здобутки, варто зазначити, що фінансова допомога за рахунок грантів для агропромислового комплексу відіграє важливу роль у стимулюванні його зростання. Проте, в межах України, а особливо на території Кіровоградської області, цей ресурс не задіюється у повній мірі. Ключовими чинниками, що цьому заважають, виступають системні бар'єри у державній структурі, невисокий ступінь впровадження цифрових технологій у щоденну

роботу, недостатня узгодженість (інтегрованість) системи надання консультацій та обмежений доступ до потрібних відомостей для тих, хто має безпосередньо нею скористатися.

На основі завершення дипломного проєкту було встановлено, що покращити дієвість грантових інструментів реально лише тоді, коли використовуватиметься багатогранний метод, який поєднує в собі інституційні зміни, перехід на цифрові технології, розбудову системи консультаційної допомоги та застосування новітніх способів вимірювання досягнутих підсумків. Рекомендації щодо покращення, викладені у цьому дослідженні, здатні стати основою для подальшої трансформації політики у сфері підтримки аграрного сектору на регіональному рівні та посилення його здатності конкурувати на ринку.

Отже, мету, що ставилася у дипломній роботі, досягнуто, а визначені завдання виконано всебічно, про що свідчить глибина здійсненого аналізу та логічна обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій. Отримані результати мають практичну цінність і можуть бути імплементовані з метою вдосконалення регіональної стратегії розвитку аграрного сектору, оптимізації управлінської діяльності відповідних державних органів, а також удосконалення системи взаємодії між державними інституціями та сільгоспвиробниками.

Сформульовані методики закладають підґрунтя для подальших наукових досліджень у царині розвитку інструментів грантової підтримки, розбудови консультаційної інфраструктури та впровадження цифрових рішень в аграрному управлінні, що набуває особливої значущості в контексті післявоєнної відбудови економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипенко С. Проблеми реалізації стратегій регіонального розвитку та напрями удосконалення стратегічного управління регіонами України. Бюджетне фінансування регіональних програм розвитку. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 5(19). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5\(19\)-14-20](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5(19)-14-20) (дата звернення: 29.04.2026).
2. Банківські пропозиції. *Головна*. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/diyalnist/finansova-pidtrymka/banking-instruments> (дата звернення: 02.05.2026).
3. Бізнес за проєктом «єРобота» у 2025 році отримав мікрогрантів на 2,7 млрд грн – Uaprom – бізнес портал. *Uaprom - бізнес портал*. URL: https://uaprom.info/news/biznes-za-proiektom-ierobota-u-2025-rotsi-otrymav-mikrohrantiv-na-2-7-mlrd-hrn/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 03.05.2026).
4. Бялковська О., Жук М., Сенищ П. Інформаційно-консультаційні послуги та дорадництво, як один з важливих складових розвитку сільських територій. *Сучасні тенденції забезпечення якості підготовки фахівців: проблеми та шляхи їх вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції*. 2022. С. 260–265. URL: <https://doi.org/10.32782/978-966-289-635-0-30> (дата звернення: 01.05.2026).
5. Воротнікова М. С. Вплив війни на аграрний сектор України: втрати, потреби та роль грантової підтримки в умовах релокації. *Економіка, управління та фінансові механізми в умовах глобальної нестабільності*. 2025. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-484-2-3> (дата звернення: 28.04.2026).
6. Грант від єРобота: 15 тис. українців визнані переможцями грантової програми від її старту, з них 178 – жителі Кіровоградщини. *Світловодська міська рада – вітаємо на офіційному вебсайті*. URL: https://svgr.gov.ua/news/1711087684/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 28.04.2026).

7. Грант на власну справу. *Державні послуги онлайн. Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu> (дата звернення: 04.05.2026).
8. Грантова підтримка. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/hrantova-pidtrymka-2024> (дата звернення: 04.05.2026).
9. Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/> (дата звернення: 02.05.2026).
10. Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php> (дата звернення: 25.04.2026).
11. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Каб. Міністрів України від 21.06.2022 № 738 : станом на 24 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-п#Text> (дата звернення: 30.04.2026).
12. Долгова Л. І., Ковальська К. В. Діджиталізація аграрного сектору України : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53372> (дата звернення: 30.04.2026).
13. Дорадча діяльність. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/diyalnist/rozsilterytotii/silskohospodarska-doradcha-diiialnist> (дата звернення: 30.04.2026).
14. ЄРобота: майже 24 тисячі підприємців отримали від держави гранти на розвиток бізнесу | Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. *Just a moment...* URL: https://me.gov.ua/News/Detail/81ffe9ca-ba57-4f59-888d-d76085fdf339?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 01.05.2026).
15. Жидик Я. О. Вплив грантових програм на розвиток інновацій малих та середніх підприємств. *Міжнародні економічні відносини у глобальному та регіональному вимірі*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-428-6-66> (дата звернення: 30.04.2026).
16. Кіровоградщина посідає 8 місце в Україні за кількістю агрокомпаній (фото) | СБН. *Новини Кропивницького та Кіровоградщини* | СБН. URL:

- https://cbn.com.ua/news/kirovogradschina-posidae-8-mistse-v-ukraini-za-kilkisty-agrokompanij-foto?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2026).
17. Кобеля-Звір М. Я. Грантові інструменти фондів та програм для розвитку жіночого підприємництва. *Ефективність міжнародної економічної інтеграції*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-326-5-5> (дата звернення: 25.04.2026).
18. Кобеля-Звір М. Я. Грантова підтримка агробізнесу в умовах війни: можливості, переваги, труднощі. *Agrosvit*. 2023. № 14. С. 30–36. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.14.30> (дата звернення: 23.04.2026).
19. Коваль Н. В. Сільськогосподарське дорадництво в Україні: сутність, проблеми та перспективи розвитку. *Agrosvit*. 2022. № 21. С. 36–43. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.21.36> (дата звернення: 25.04.2026).
20. Лаба О. Сучасний стан та суперечності розвитку міжнародної системи грантової підтримки економіки в контексті повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-59> (дата звернення: 24.04.2026).
21. Матвієнко О. О., Поворозник М. Ю. Діджиталізація глобального аграрного сектору. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.40> (дата звернення: 23.04.2026).
22. Оперативні дані про стан кредитування сільськогосподарських товаровиробників та переробних підприємств області! URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/novyny/628-operatyvni-dani-pro-stan-kredytuvannia-silskohospodarskykh-tovarovyrobnykiv-ta-pererobnykh-pidpryiemstv-oblasti-50> (дата звернення: 10.05.2026).
23. Палій С. А. Цифровізація у теоріях міжнародних відносин. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2025. № 1. С. 73–76. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.1.73> (дата звернення: 25.04.2026).
24. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17.06.2004 № 1807-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text> (дата звернення: 17.04.2026).

25. Прохорова М., Гуменюк Я. Міжнародна фінансова допомога Україні. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2023. № 11(41). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-640-651](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-640-651) (дата звернення: 15.04.2026).
26. Романко О. П., Окрепкий С. В. Класифікація основних переваг та недоліків грантової підтримки для розвитку підприємництва. *Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-13> (дата звернення: 15.04.2026).
27. Романюк О. Фінансові механізми підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислових підприємств. *Development service industry management*. 2024. № 3. С. 260–267. URL: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(39\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(39)) (дата звернення: 13.04.2026).
28. Цифровізація для відновлення України. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2022. URL: <https://doi.org/10.1787/7ab01ffd-uk> (дата звернення: 25.04.2026).
29. Чередніченко С. Антикризові фінансові механізми підтримки стійкості національної економіки в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2024. № 5 (129). С. 138–145. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-5-129-15> (дата звернення: 24.04.2026).
30. Agricultural advisory services. *Encyclopedia of the UN sustainable development goals*. Cham, 2020. P. 41. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-95675-6_300003 (date of access: 16.04.2026).
31. Mercy Corps. URL: <https://uasp.mercycorps.org/> (дата звернення: 13.04.2026).
32. Smart farming / O. J. Jagtap et al. *International journal for research in applied science and engineering technology*. 2022. Vol. 10, no. 6. P. 331–346. URL: <https://doi.org/10.22214/ijraset.2022.43691> (date of access: 16.04.2026).

33. Tsaruk N. Methodical principles of accounting for grant support to ukrainian agribusiness. *Oblik i finansi*. 2024. No. 3(105). P. 43–49. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3\(105\)-43-49](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3(105)-43-49) (date of access: 22.04.2026).
34. Ukrainian agrarian news site №1 – agroportal.ua. *AgroPortal.ua*. URL: <https://agroportal.ua/en> (date of access: 24.04.2026).

ДОДАТКИ

УКРАЇНА
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ДВАДЦЯТА СЕСІЯ
ВОСЬМОГО СКЛИКАННЯ
Р І Ш Е Н Н Я

від 21 грудня 2023 року

№ 416

м. Кропивницький

*Про затвердження обласної
програми розвитку
агропромислового комплексу
Кіровоградської області на 2024-
2028 роки*

Відповідно до статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", статті 17 Закону України "Про місцеві державні адміністрації", Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки та Плану заходів на 2021-2023 роки із її реалізації, схваленого рішенням Кіровоградської обласної ради від 12 березня 2020 року № 743 (із змінами), Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та операційного Плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 травня 2023 року № 402-р, та з метою проведення ефективної і цілеспрямованої діяльності з організації та координації заходів щодо розвитку агропромислового комплексу

**обласна рада
ВИРІШИЛА:**

1. Затвердити обласну програму розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2024-2028 роки (далі – Програма), що додається.
2. Рекомендувати районним, сільським, селищним та міським радам розробити та затвердити місцеві програми розвитку агропромислового комплексу та передбачити щорічне їх фінансування.

3. Рекомендувати обласній державній адміністрації щороку передбачати в обласному бюджеті кошти на фінансування заходів обласної Програми.

4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію обласної ради з питань житлово-комунального господарства, використання природних ресурсів та агропромислового комплексу.

Голова обласної ради

Юрій ДРОЗД